

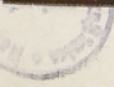
10

RODNA GRUDA

oktober 1966

revija Slovenske izseljenske matice

Na naslovni strani: Log pod Mangartom

Barvna fotografija: Mirko Kambič

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica ZIMA VRŠCAJ. Urednika: INA SLOKAN in JOŽE PREŠEREN.

Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanajstkrat na leto. V poletnem času izhaja dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: devizni račun pri NB št. 502-61806-250-45; za dinarska plačila: 501-8-51. Poština plačana v gotovini. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

1

Dolina Trente. V njenem naročju, pod Travnikom, izvira Soča iz skalne votline in pada v brzicah v nižino. Trenta je izhodišče za visoke ture, obenem pa priljubljeno mirno gorsko letovišče (Foto: E. Selhaus)

2

Most na Soči, prijazen letoviški kraj, leži na terasi med Sočo in Idrijco. Zaradi jezusa Podseli je gladina Soče dvignjena in reka spremenjena v zeleno jezero, ki sega tja pod Tolmin. Kraj ima lepo okolico. Turistom je namenjen sodobno urejen hotel (Foto: Angelo Nemec)

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Oktober

XIII. leto

Št. 10

Vse bina:

Marjan Raztresen: Drzni divji lovci in
gorski vodniki iz Trente

M. R.: Jubilej našega najvišjega
planinskega doma

Jaka Slokan: Ali poznate Savinjsko dolino?

F. Š.: Enotnost na temelju enakopravnosti

S. L.: Bonn je odgovoren

Novice iz matice

Zanimivosti — novice

ZDA pozdravljajo članstvo v GATT

Letošnja žetev je rekordna

I. S.: Globoko sočustvujemo

Predsednik Tito v Pomurju

Visoki gostje v Jugoslaviji

Cerkev v Jugoslaviji — The Church in
Yugoslavia

Naše gore so dobile nove domove

Jana Milčinski: Jesen na ljubljanskem
veslačev sveta

Cerar — spet zmagovalec

Jana Milčinski: Jesen na ljubljanskem
živliskem trgu

Otroci berite

Janko Samec: Klopotec v jeseni

Črtomir Šinkovec: Uganka

Jana Milčinski: Pozabljeno jabolko

Kultura

Tri nove šole na Primorskem

Jubilej slovenske znanstvenice

Ernest Petrin: Igralec in recitator Janez
Rohaček

Nove knjige

Zbirka jugoslovanskih novel v angleščini

Naši po svetu

Naši pomenki

Vprašanja — odgovori

Slovenščina za vas — Slovene for you —
Esloveno para Vd.

Ste že naročili vašo prijubljeno,
bogato opremljeno knjigo

Slovenski izseljenski koledar '67

Pohitite z naročilom!

KOLEDAR je zbir zanimivih sestavkov in lepih fotografij iz življenja in dela Slovencev doma in drugod, je nov prispevek k zgodovini našega izseljenstva

Razveselite svojce in prijatelje z lepim novoletnim darilom, kupite knjigo

Slovenski izseljenski koledar '67

Cena koledarja 1967 je za vse prekomorske države 3 dolarje, za druge enakovrednost v drugih valutah, za Jugoslavijo pa 37,50 N din

Zastopnikom nudimo običajno provizijo

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Cena malih oglasov do 30 besed je 50 N din ali enakovrednost v drugi valuti za naročila iz inozemstva. Pri obširnejših oglasih bomo za vsako nadaljnjo besedo zaračunali 1 N din ali enakovrednost v drugi valuti

Za objavo fotografije, ki bi jo morda želeli ob oglasu oziroma za izdelavo klišeja, je cena naslednja:

mali oglasi

kliše velikosti do 50 cm² 26 N din, do 100 cm² 33 N din, do 200 cm² 46 N din

Velikost enega kvadratnega centimetra (cm²) je enaka 0,155 kvadratnega palca

Naročniki »Rodne grude« imajo pri objavi malih oglasov 10 % popusta

Po ugodni ceni je naprodaj enonadstropna, dvostanovanjska hiša z vrtom v Dolenjski vasi pri Ribnici na Dolenjskem. Hiša leži sredi vasi ob asfaltni cesti in je ca. 400 m oddaljena od asfaltirane ceste Ljubljana—Kočevje. Pripravna je za gostilno ali drugo obrt. Naprodaj je še manjše zemljišče (njive, travniki in gozdovi) v izmeri ca. 5 ha. Pojasnila daje

Franč Zobec, Dolenja vas 65

That one of the most beautiful pieces of our country is the valley of Trenta, surrounded by the magnificent ring of Alpine peaks, is easily confirmed by our American fellow-countrymen, who have visited it many times on their group trips.

The marvellous beauties of the valley Trenta, where the river Soča has its source, were discovered by the alpinist dr. Julij Kugy. His brass statue thoughtfully glances at the mountains Jalovec, Mangart and other Trenta mountain peaks, that he loved so much. Dr. Julij Kugy was led along these beautiful Trenta mountains and else where, by the natives, that were the first Slovenian Alpine guides. On his most dangerous and difficult climbing-parties dr. Kugy was accompanied by Jože Komac-Povr, known among the Trentars as »The Wild Jože« for he was a very daring wild hunter as well.

Kdor pride enkrat v Trento, se zaljubi vanjo. Vedno znova prihaja, vedno znova hrepeni po smaragdno zeleni Soči, v kateri se ogledujejo vrhovi dvatisočakov.

V Trento se je zaljubil dr. Julij Kugy, ki je prišel konec prejšnjega stoletja k nam, ko je iskal »čudežno rožo svojega srca«. Ostal je pri nas, se seznanil s kmeti, divjimi lovci in pastirji ter začel hoditi z njimi po gorah. Bili so mu prijatelji in vodniki, prvi slovenski gorski vodniki.

Nad zadnjo serpentino, kjer pripelje cesta z Vršiča, smo že v Trenti. Nad serpentino stoji velik spomenik: dr. Kugy v bronu se zamišljen ozira v Jalovec, Man-

gart in druge trentarske gore, ki jih je imel tako rad.

Zaljubil se je vanje in jim pisal ljubezenska pisma, kot jih pišemo ljubljenu dekletu. Kadar je bil posebno vesel ali posebno žalosten, se je zatekal k njim. Pripovedoval je: »Vse svoje življenje sem se naslanjal nanje kot na močnejšega prijatelja. Bile so tako dobrotljive z menoj. Dostikrat so me tiho vodile, včasih tolažile in me dvignile iz težkih tegob življenja. Tako sem hrepenel po vas, tako sem se vam poln zaupanja približal in tako se bom poslovil od vas.«

Bil je tako resnično zaljubljen v gore, tako zaverovan vanje, da je lahko rekel:

»Le ljubezni odpro gore vse svoje bogastvo in globino svoje duše. Hočejo celega moža, popolno predanost, srčnega poguma in resničnega navdušenja. Tedaj vračajo ljubezen z ljubeznijo. In kogar ljubijo, ga visoko povzdignejo ter naredo velikega in močnega. Oči so jim jasne, opazujejo ostro. Če pa gore spoznajo, da te niso privedle srčne želje, temveč moda, gizdavost ali slučajna muhavost, tedaj se nejevoljne odenejo z obledelimi barvami, nezaupljivo skrijejo svoje zaklade ter postanejo ponosne, mrzle in neme. Takemu tujcu nimajo kaj povedati. Reven gre od njih, kakor je bil prišel.«

Po trentarskih gorah in drugod so vodili Kugyja domačini, prvi slovenski gorski vodniki. Najprej je bil to stari Anton Tožbar - Špik, ki mu je aprila 1871 pod Planjo obstreljeni medved odtrgal spodnjo čeljust in del jezika. Stari Špik je zatem živel še več kot dvajset let, dokler ga ni pod Prisojnikom pokopal pod seboj macesen.

Najljubši Kugyjevi vodnik je bil Andrej Komac — Mota. Potem ko je umrl in ko so ga zagrebli na majhnem pokopališču

v Logu, kjer so zdaj pokopani vsi gorski vodniki iz Trente, je Kugy zapisal: »Če bi zdaj stal na eni izmed gora nad dolino, bi se najprej sklonil k Trenti, moja prva misel in moj prvi pogled pa bi krenila k pohlevni lehi na zelenem ronku kraj mlade Soče, kjer leži v kamniti ogradi majhno pokopališče. V tihi boli bi pozdravil srce in spomin najzvestejšega moža, Andreja Komaca. Kajti tam spi on, zmagovalec, ki me je z neustrašenim pogledom in z večjo roko vodil skozi vse stiske in nevarnosti preko vseh vrhov Julijcev k najvišjim častem, ki so mi jih mogle dati te gore. Dokler bom gledal beli dan in mogel vračati zvestobo za zvestobo, bo živel neopozabljen v mojem spominu.«

Na najtežjih plezalnih turah pa je Kugy vedno spremljal najboljši slovenski gorski vodnik Jože Komac — Pavr, ki so mu Trentarji rekli »Divji Jože«. Tako kot skoraj vsi gorski vodniki je bil tudi sam eden izmed najbolj strastnih divjih lovcev. Drzna podjetnost in neverjetna plezalska spretnost v stenah sta ga pripeljala daleč iz Trente v bogata lovišča Julijcev, za Triglav, čez Kriške pode do Martuljka,

v Pišnico in drugam. Tako je Kugy nekoč pol za šalo in pol zares dejal, da se imenuje Kugyjeva polica nad severno triglavsko steno po njem samo zato, ker je bil on prvi, ki jo je preplezal — brez gamsa na plečih.

V spomin na neštete gorske vodnike iz Trente so leta 1957 vzdali v previsno skalo ob cesti nekoliko pred cerkvijo v Logu spominsko tablo, na kateri so imena gorskih vodnikov Jožeta Komaca-Pavra, Andreja Komaca-Mote, Antona Kravanje-Kopiščarja, Ivana Berginca-Štruklja, Antona Tožbarja — očeta Špika in njegovega sina z enakim imenom, pod njimi pa napis: »Zrasli v trentarskih strminah, ki so bile pesem njihovega življenja in katerih mojstri so postali, so z nezmotljivim pogledom, z drzno odločnostjo in z neupogljivo voljo vodili tiste, ki so odkrivali čudežne lepote slovenskih gora. Utrdili so pota, po katerih hodimo za njimi.«

V središču Trente smo, pri cerkvi. Tam so stale hiše njenih prvih prebivalcev, ki so se naselili v Trenti pred nekako 450 leti. V drugi polovici XVI. stoletja so tam začeli kopati železno rudo, ki so jo topili

v plavžu nasproti cerkve. Ko je moral plavž leta 1778 zaradi prevelike konkurence večjih plavžev ugasniti, so rudarji postali pastirji in drvarji, ki so nosili svoje pridelke po ozki poti, kjer je zdaj cesta, v Kranjsko goro, od tam pa so prinesli čez Vršič koruzno moko za polento, ki je bila razen skute in krompirja trentarska narodna jed.

Za priboljšek jim je bila divjačina, ki so jo ujeli visoko v gorah. Tako so trentarski lovci postali prvi ljudje, ki so stopili na vrh našega očaka Triglava, ljubljenca Kugyjevega, o katerem je nekoč zapisal: »Nemara sem bil štiridesetkrat na Triglavu, natanko ne vem več. Bil je ideal gore moje mladosti, kakor je bila Trenta ideal gorske doline.«

Kugy ni bil edini, ki je tako zelo ljubil Triglav, najlepšo in najmogočnejšo slovensko goro, in Trento, lepotico med slovenskimi gorskimi dolinami, ki si je pripela v lase čudovit zelen trak — Sočo. Vsakdo, ki je doslej prišel tja, je pustil ob strani druge ljubezni in daroval svojo največjo Trenti in Soči, najlepši med evropskimi rekami.

Iz Triglavskega pogorja: na Dednem polju. Foto: A. Tomšič

Ameriški rojaki na Vršiču

Spomenik dr. Julija Kugyja nad Trento

JUBILEJ NAŠEGA NAJVIŠJEGA PLANINSKEGA DOMA

1
Triglavski dom na Kredarici

2
Triglav iz Vrat. Spređaj spomenik padlim
partizanom gornikom

Triglavski dom na Kredarici, najvišja planinska koča v Jugoslaviji (višina 2515 metrov) letos slavi svoj 70-letni jubilej. V koči na Kredarici je v veži vgrajena plošča, ki pove obiskovalcu: »Ta najvišji dom na Slovenskem je postavilo Slovensko planinsko društvo v četrtem letu svojega obstoja pod vodstvom svojega častnega člana Jakoba Aljaža, župnika v Dovjem, in ga slovesno odprlo 10. avgusta leta 1896.«

Kadar koli govorimo o Triglavu ali njegovi okolici, ne moremo mimo Jakoba Aljaža, župnika in strastnega planinca. O njem pripovedujejo, da je moral vsak »grešnik«, ki je prišel k njemu k spovedi, napraviti za pokoro nekaj koristnega za planinstvo.

Tudi sam je iz svojega žepa mnogo napravil zanj, posebno še za Triglav in njegovo soseščino. Sam je med drugim izbral prostor za Triglavski dom na Kredarici. Pripovedujejo namreč, da je ob neki priložnosti šel na Triglav, kjer ga je zajelo neurje. Ko je pogledal navzdol, je videl pod seboj trop gamsov, ki so stali sicer na planem, vendar očitno v zavetju.

Na istem kraju je sklenil, da bo postavil planinsko kočo in na tem kraju stoji zdaj Triglavski dom. »Če se gamsi ne bojijo, ki mnogo bolje poznajo gore kot ljudje, se tudi nam ni treba ničesar bati,« je bil trdno prepričan Aljaž.

Kupil je ta svet, enako kot je kupil za en goldinar, za kar je bilo mogoče pred okrog 80 leti kupiti 60 žemelj, svet na vrhu Triglava. Tako so ga hudomušneži imenovali »najvišji posestnik na Slovenskem«. Na njem je postavil stolp iz debele pločevine, ki ga je tudi sam kupil in v katerem so bile line.

Potem ko je bil 7. avgusta 1895 postavljen stolp, je Aljaž začel graditi kočo na Kredarici. Za tiste čase je bil to nenavadno težak podvig. Kočo so gradili do konca menda tri leta, gradbeni material pa so morali prinašati s Krme. Iz časov gradnje Triglavskega doma je najverjetneje prva naprava, ki spominja na žičnico. Graditelji so si pomagali pri transportu s škripcem in z vrvmi iz konoplje. Naprava je bila dolga 300 do 400 metrov in so jo prenašali vedno više proti vrhu, nato pa spet v dolino.

Sliko te naprave in delavcev je mogoče zdaj videti v planinski Staničevi koči pod Triglavom.

Razen Aljaža je vodil dela pri gradnji Triglavskega doma Janez Klinar, ki so mu rekli po domače Požganc iz Mojstrane. To je bil taisti Požganc, ki je zgradil temelj Aljaževega stolpa na vrhu Triglava; ki je z dinamitom razširil greben med Malim in Velikim Triglavom, ki je napravil Staničevo zavetišče tik pod vrhom Velikega Triglava, kamor se lahko zatečejo planinci v neurju; ki je vodil dela pri gradnji Aljaževega doma v Vratih in ki je skupaj z dr. Franom Tominškom našel pod Cmirom pot iz Vrat na Triglav, imenovano zdaj Tominškova pot.

Sedanji planinski dom na Kredarici je precej drugačen, kot je bil tisti iz leta 1896. Do zdaj so kočo namreč dvakrat prenovili, prvič leta 1908 in drugič leta 1954. Sedanji razširjeni Triglavski dom ima 124 ležišč in je poleti skoraj vedno poln, saj je od tod najbližja pot na Triglav. Letos je na priliko prenočevalo v njem že okrog 1500 planincev, obiskalo pa ga je okoli 2500 ljudi.

M. R.

ALI POZNATE

SAVINJSKO DOLINO

?

1

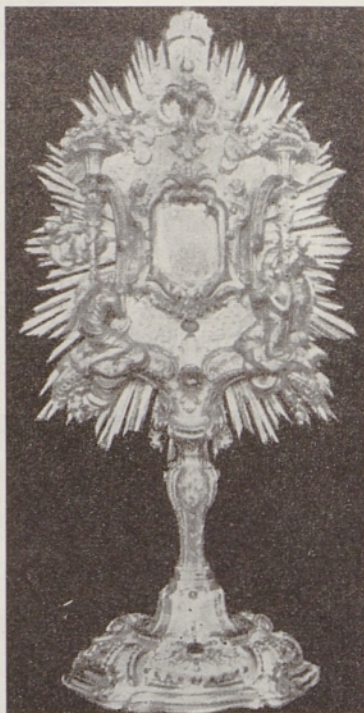
Kipec Madone v cerkvi v Solčavi je edinstvena umetnina
(Foto: Jaka Slokan)

2

Srebrnozlati monštranca v Radmirju, ki jo je l. 1746 podarila avstrijska nadvojvodinja Marija Ana
(Foto: Jaka Slokan)

3

Matkov kot — v ozadju vrh Mrzle gore
(Foto: France Peršak)

Ne? No, nič ne de, se bomo pa skupaj po njej sprehodili, da si obnovimo predstavo o tem čudovitem biseru naše domovine, in hkrati, da malo pobrskamo po njeni preteklosti, ki sega prav do prvih sledov prvega človeka na zemlji.

Če hočemo biti natančni, moramo priznati, da bi vsi predeli obakraj Savinje, od slapa Rinka pod Okrešljem do izliva v Savo pri Zidanem mostu, morali biti »Savinjska dolina«, kaj ne? Vendar temu ni tako! Nasploh je v rabi »Savinjska dolina« samo za srednji del, to je za pokrajino od Celja do soteske Letuša, ali — kakor poje slovenska narodna pesem — »Od Celja do Žavca je ravno polje«.

Za predele obakraj Savinje, od Letuša do Solčave, pravijo, da je »Zgornja Savinjska dolina«, medtem ko najbolj severni del poznamo edino kot »Logarsko«. Za južni del porečja Savinje, od Celja do izliva v Savo, pa pravzaprav ni nobenega pokrajinskega imena, marveč so samo kraji: Laško, Rimske Toplice itd.

V preteklosti se je izoblikovalo še tole razlikovanje: prebivalce v Braslovčah, na Polzeli, v Šempetru, Žalcu in Petrovčah ter okoliških naseljih so imenovali »Poljance«; prebivalce od Mozirja navzgor pa »Gorogrance«. Za prvo je koren, iz katerega so izpeljali ime, »pólje«, za drugo ime pa »Gornji grad«.

Ko boste zdaj z menoj potovali po Savinjski dolini, seveda samo v mislih, se ne bomo držali stvarnega zaporedja v naravi, marveč bomo »skakali« z levega na desni breg, z gora v doline, pa tudi iz stoletja v stoletje.

Najstarejše sledove za prvim človekom pri nas

so odkrili pod Olševo (1929 m). Dr. Srečko Brodar, nedavno upokojeni profesor na univerzi v Ljubljani, je pred 40 leti odkril pod Olševo zdaj že svetovno znamenito Potočko zijalko, v nadmorski višini 1700 metrov. V tej »zijalki«, to je jami, je živel prazgodovinski človek, ko je tod za hrano lovil divjad. V njej so našli kosti več kot 5000 ubitih jamskih medvedov, mimo njih pa še mnogo kamenitega in koščenega orožja ter tudi več kosov prvobitnega orodja. Vse to je zdaj razstavljeno v muzejih.

Naravna znamenitost je tudi

Rinka pod Okrešljem (1378 m)

Okrešelj je ostanek velike ledeniške razpoke. Pod njim pada v globino 80 metrov slap Rinka — prvi izvir Savinje s komaj 3 stopinje Celzija. Bil sem še študent, ko sem prvič zagledal ta snop vode in se pognal podenj: kapljice so bile tako mrzle, da so mi kožo kar prebadale kakor šivanke. Jaz pa sem škrtal z zobmi in — zdržal dve sekundici.

Logarska, Matkov in Robanov kot...

... so tri doline, ki so se v obliki pahljače zajedle v strme stene Savinjskih Alp.

Logarska je srednja in največja, Robánov kót je na desni, Matkóv pa na levi strani Savinje.

Z Matkóvega kóta je prekrasen razgled na panoramo gorskih velikanov, od Ojstrice (2349 m) prek Škarij do Planjave (2399 m). Bil sem tam še nedavno, pri enem najvišje ležečih kmetov, Francu Žibovtu. 1250 metrov nad morjem je njegova kmetija in prav rad mi je razložil, kako si bo preuredil še dve sobi za turiste;

kmalu bodo namreč tod speljali cesto prek prelaza v sosednjo Avstrijo. Doslej je imel Žibovt in njegovi sosedje z vrha Matkóvega kóta v prvo večje naselje, v dolino, polni dve uri hoda, pozimi pa včasih zavoljo snega tudi po več tednov niso zapuščali svojih hiš. Tudi mrlič je moral — *zmrznen* — počakati na pokop do odjuge.

Robánov kót v vznožju Ojstrice je z zakonom zaščiten naravni park. Za Logarsko pravijo, da je najlepša ledeniška dolina sploh na svetu. Verjamem. Obiskal sem jo prvič že kot študent v nižji gimnaziji in — dobro razmislite! — vanjo prišel v enem dnevu peš 60 km daleč. Zdaj drvé vsak dan v Logarsko avtobusi in limuzine, da jih poleti niti prešteti ne utegneš.

Pred mesecem ali kaj, mi je nekdo potožil: »Nikjer ni več *domačih* jedi!«

Domačih? Spomnil sem se in ga povabil k Francétu Plesniku, kmetu-gostilničarju v Logarsko, samo pol ure niže od slapa Rinke. Stavil sem celo, da nama bo Plesnik postregel s kislim mlekom. Stavo sem dobil. Postregel nama je z latvico mleka in krožnikom *savinjskega svinjskega želodca*.

Ob latvici kislega mleka smo obujali spomine na nekdanje jedi v Savinjski dolini: na pehtranovo potico; sirove štruklje; krompir v plátéh, ki si ga moraš olupiti sam, in zraven kisló mleko; krompir v plátéh in s toukoucem — »hruševcem«; »toplo« solato z narezanim kuhanim krompirjem, posuto z ocvirki in polito z domačim jesihom; ajdove žgance, zabeljene in z vročim mlekom polite, da so po njih plavali mastni »cinki«...

V Solčavi

vas pozdravi gotska cerkva vrh grička ob cesti. Ali ste jo že videli takole jutraj ali pod večer, ko so jo — ali že ali pa še — zlatili sončni žarki na temno zelenem ozadju v daljavi? Da? Potem trdim tudi v vašem imenu, da je ne boste nikoli pozabili, tako lepa je.

Na dvojce znamenitosti naj vas opozorim, na tiso-velikanko, ki je stara 4000 let, kakšnih 30 minut iz vasi, in na romanski kipec Madone v cerkvi, ki je edinstvena umetnina, je iz kamna, visok 58 cm in v vznožju širok 23 cm. O njem krožijo legende.

Od Solčave do Luč se mora Savinja prebijati skozi prav tesno sotesko. V njej je najbolj slavna Igla, koničasta blizu 30 m visoka skala nad cesto.

Nekoč so se morali Solčavani prerivati skoz ozko *špranjo* med to koničasto skalo, ki se zdaj imenuje Igla, in steno ob njej,

če so hoteli priti do Luč in naprej v svet. Nič čudnega, če so menili, da je bila tista špranja enaka luknjici v igli. Od tod njeno ime.

Pod Iglo je »presihajoči« studenec, zanimiv »mehanizem« narave, ki kot pravi »perpetuum mobile« povzroča, da je studenec zdaj poln vode, zdaj spet suh.

Luče so prebivalci zelo modernizirali, da slove kot letoviščarski kraj. Čeravno so kot gnezdo skrite pod mogočno Raduho (2062), so zgradili lasten televizijski pretvornik.

Trg Ljubno

je bilo med NOV središče velikih bojov. Večkrat je menjalo gospodarja, dokler ga niso partizani dokončno osvobodili. Po vojni so si domačini kaj hitro obnovili domove in zdaj znova cvetijo: gozdarstvo, živinoreja, planšarstvo in turizem.

Razstave goveje živine na Ljubnem slove še daleč izven Savinjske doline. Ljubno je tudi metropola nekdanje »Flosarije«. Les so sicer plavili po Savinji še više, toda tu so ga vezali v flose, da je potem »krmaniš«, to je glavni na flosu, ukazoval navzdol po Savinji, Savi in Donavi do Črnega morja.

»Flosarija« je dandanes že zgodovina, trda a nadvse častna, ostal pa je nanjo spomin, ki postaja zaželena, turistična atrakcija: FLOSARSKI BAL. Vsako prvo nedeljo v avgustu pohiti množica od vseh strani sveta na veselico ob Savinji pod Ljubnem.

Radmirski zaklad

Vedel sem zanj, a doslej mi ni uspelo, da bi ga videl. Letos sem ga videl prvič. Tako skrbno ga čuvajo pred — tatovi. In ne brez vzroka!

Najprej je stala na holmu ob križišču cest z Ljubnega proti Celju oziroma z Ljubnega proti Gornjemu gradu cerkev sv. Barbare. Ko pa je tod razsajala kuga, pred nekako 250 leti, so postavili novo, večjo in jo posvetili sv. Frančišku Ksaveriju. Narod pozna kraj tudi kot: »Frančišek«. Patron cerkve sv. Frančiška je bil jezuitski red, za katerega vemo, da je imel tesne zveze po vseh takratnih evropskih dvorih. Tako je tudi lahko pridobil od mnogih »kronanih« glav dragocene darove za Radmirje.

V stoletju se je nabralo cerkvenih oblačil, predmetov za obrede in drugih umetnin zlatarske obrti toliko, da že moramo govoriti o »radmirskem zakladu«. Vrednosti tega zaklada ni mogoče izraziti v nobeni valuti, ker je kratkomalo nedoločljiva. Res pa je, da ponujajo za odkup nekaterih dragocenosti muzeji na

Dunaju, v Varšavi in Parizu, pa tudi mnogokje drugje še, prav-
ljicne vsote, ki gredo v stotine milijonov naših dinarjev.

Med glavnimi predmeti so: zlati kelihi v teži po več kilo-
gramov. Darovalci so bili dekan Schraegl, avstrijska cesarica
Marija Terezija in francoska prestolonaslednica Marija Jožefa.
Izdela jih je slavnj pariški zlatar R. I. August. Srebrnozлата
monštranca, težka 7 kg, ki jo je podarila avstrijska nadvojvo-
dinja Marija Ana leta 1746. Monštranco so pokrivali rubini in
smaragdi in drugi žlahtni kamni.

Ko je leta 1941 nemški okupator vdrl v Zgornjo Savinjsko
dolino, so domačini zakopali ves zaklad globoko v zemljo in ga
tako rešili. Na prelomu v svobodo se je le našel skrunitelj, ki
je ukradel več predmetov. Monštranco so sicer rešili, vendar
brez mnogih dragih kamnov in poškodovano.

Tudi med mašnimi plašči je umetnina, ki naj bi jo po iz-
ročilu zvezla lastnoročno cesarica Marija Terezija. V ta plašč je
vtkanih blizu 7 kg srebra in zlata in nič čudnega ni, če zanj
moledujejo Dunajčani za svoj muzej.

No, ostal bo, kakor vse drugo, v Radmirju, občina pa bo
kmalu omogočila ureditev muzejske zbirke, kjer bo »radmirski
zaklad« varen in vsem številnim nestrpnim turistom na ogled.

Rečica v Savinjski dolini

Ko sem nedavno zavil z glavne ceste, da poiščem kraj, kjer
so lani montirali obiralni stroj za hmelj, me je s pločnika pred
hišico poklicala Pepca Petrin. Opazila je namreč na avtomobilu
oznako »Press« in fotografski aparat v mojih rokah. Beseda je
dala besedo. Tako sem izvedel, da je upokojenka, ki si želi ob-
noviti dom ob cesti, da bo že vstop v Rečico nudil lep pogled.
Povedala je tudi, da je sorodnica gospe Marie Prislant, častne
predsednice Slovenske ženske zveze v Ameriki, ki prihaja po-
gosto sem, v svoj rodni kraj.

Trg Rečica je osredek te že od nekdanje napredne deželice,
»Rečiške kotline«, z visoko razvitim kmetijstvom. Tudi zlato
rožico — hmelj gojijo in od lani brni nedaleč iz trga — sredi
velikega kompleksa žičnic iz prenapetega betona — tudi stroj za
obiranje. In preteklost Rečice? Oglejski patriarhi in ljubljanski
škofje so bili nekoč stalni gostje v njej.

Ali veste, po čem slove dandanes Nazarje?

Poznavalec Savinjske doline si bo, kakor hitro izustite »Na-
zarje«, takoj predstavljal: lesno industrijo in J. Horvata-Jakija,
slikarja-samouka, ki se je priselil sem pred 10 leti, zdaj pa si
je postavil atelje in galerijo.

Najprej malo zgodovine tega kraja. Tam, kjer se izliva Dre-
ta v Savinjo, je strma skala, na kateri je bil grad že v zgodnjem
srednjem veku. Celjski grofje so v vznožju sezidali nov grad
štirikotne oblike, ki ga je pozneje kupil ljubljanski škof Tomaž
Hren. Škof Anton Bonaventura Jeglič je na grajski skali zgradil
Marijin grad (poprej Vrbovec). Na širokem griču onstran Drete,
Gradišču, je Tomaž Hren sezidal tudi kapelico, enako loretanski
hišici. Iz nje sta se razvila samostan in romarska pot.

Ljubljanska škofija je bila lastnica obširnih gozdov po vsej
Zgornji Savinjski dolini, zavoljo tega je zlagoma, zlasti po prvi
svetovni vojni, uredila žagarsko obrt, ki se je nato razvila v
industrijo.

Povsem razumljivo, da je lesna industrija še bolj zaživela
po vojni. Zdaj je v Nazarjih velik delovni kolektiv, pošta, šola,
zdravstveni dom — skratka, zgradbe rasto zares kot gobe po
dežju.

Nazarje želi prerasti — sosednji trg Mozirje. V tekmi med
kmetijstvom in industrijo navadno vselej zmaga — industrija.
Pravim, da bodo v prihodnosti Nazarje celo večje od nekdanj
mogočnega Gornjega grada (434 m nad morjem in okrog 1200
prebivalcev).

Po vojni je Gornji grad sicer lepo urejen letoviščarski kraj,
vendar ni razvil nobene industrije.

Klic usode je treba ne le čuti — marveč mu tudi slediti!
Tako modruje slikar Jože Horvat-Jaki.

Jaki je sin ščemečih prekmurskih ravnj. Začutil je v sebi
moč in si prevzel nadimek »Jaki« = »Močni«. Neuničljiv je v
iskanju novih poti do »lepega«. Globok je, kakor tolmun v po-
toku; ne moreš mu videti dna in ne izmeriti obrežja. Gledal sem
v njegovo delavnico, ob cesti pri osredku nazarske industrije, pa
bi le težka verjel, da je samo eno od poklicev: slikar, mizar,
finomehanik, kovač itd. Jaki je kakor čarovnik-umetnik; karkoli
zgrabi, že oblikuje v umetnino: platno, les, deska, hlod, železo,
kamen, steklo! Jaki spremeni vse v podobo, v tisto »lepo«, kar
sodi na to steno, v oni kotic delavnice, na ta zid v dvorano
pa tudi na ono mizo v gostišču.

Pravijo, da je samouk. Rodil se je pred 36 leti v Murski
Soboti in pozneje blodil po svetu, dokler ni pred več kot desetimi
leti obstal v Nazarjih. Življenje mu je nudilo — več univerz.
Sanjskih prividov se ne more znebiti. Zdaj bruha iz sebe umet-
nine in jih izvaža po vsem svetu. Predvsem — Jaki je umetnik
brez določenega »izma«, pač pa s trdno voljo, da bo ustvaril za
vsakogar nekaj lepega.

Kaj ga veže na Savinjsko dolino? Takole pravi: »Čudovite
lepote narave, odkrita in jasna beseda ljudi ter njihovi pogledi
naprej!«

Jaki bo prvi v Savinjski dolini odprl galerijo, kjer bodo
razstavljali umetniki s svetovnimi imeni, kot je na primer veliki
španski slikar Picasso, ki je s svojimi umetninami zavzel ves
kulturni svet.

Skozi Mozirje...

...pohitimo navzdol proti soteski nad Letušem. Zakaj sote-
ska? Obakraj Savinje se dvigajo strme stene, tako da je struga
povsem stisnjena in nekaj sto metrov teče po naplavljenem
produ brez slehernega valčka, tako da ni nič čudnega, če se je
v preteklosti spletla legenda, po kateri naj bi tod bežala Marija
pred zasledovalci s sinčkom v naročju, ki da je prav tu — zaspal.
Mati je tiho zapela pesem »Voda, tiho teci, da mi sinčka ne
zbudiš!« in po legendi uspela.

Ali ste že čuli za savinjsko rožo?

»Zlata rožica je,« ji pravijo celo domačini, kadar dobro ob-
rodi in jo dobro prodajo.

Savinjska roža je posredno — dvakrat zlata! Že malodane
sto let slovi zavoljo svojih odlik: neosemenjenosti, žlahtne arome
in največ »alfa« smol v prahu. In prav zavoljo tega ponujajo
zanjo pivovarne na vseh kontinentih valute z zlato podlago.

V Savinjski dolini pridelajo letno približno 2500 ton suhega hmelja in skoraj vsega izvozijo v tujino (95 %). Poprečni izkupiček zanj znaša na leto po 5 milijonov ZDA dolarjev. Pa tudi več. Če dodam, da je to pridelek z bore 2000 hektarov, potem menda res pripada hmelju vzdevek »zlata rož'ca«, kaj ne da!

V novem veku pridelujejo hmelj pač tam, kjer uspeva, in če je zanj konjunktura na svetovnem trgu. Kakor hitro pa ni več na obzorju dobiček, se prenehajo ukvarjati z njim.

Le nekje ni tako! V Savinjski dolini! Tu ga goje že sto let brez prekinitve. Tudi prvo in drugo svetovno vojno in kljub zdaj omamno visoki, zdaj spet obupno nizki prodajni ceni.

Letos nebo sicer ni bilo kaj prida naklonjeno. Od vsega začetka so se plohe le prepogosto ponavljale. Večdnovno deževje

na začetku obiranja in proti koncu, vmes pa česti obiski toče, vse to bo letos za nekoliko zmanjšalo pridelek. Toda, kljub temu bo — trud v glavnem poplačan.

*

Ali zdaj kaj bolje poznate Savinjsko dolino?

Morda nekoliko bolje kot doslej, vendar nikakor ne še povsem. Toliko je v njej še lepega in prijetnega! Na primer — koline!

Ste bili že kdaj gost na kmetiji v Savinjski dolini »na domačem prazniku«? Tako pravijo namreč kolinam. Pozimi, ko pripravljajo znameniti savinjski svinjski želodec, specialiteto za prihodnje poletje?

Pridite, iskreno vas vabim!

ENOTNOST NA TEMELJU ENAKOPRAVNOSTI

(Odnosi med jugoslovanskimi narodi)

F. S.

Odnosi med jugoslovanskimi narodi so včasih predmet raznih neutemeljenih ugibanj in natolcevanj v tujini. Iz problemov, ki so za jugoslovansko mnogonarodno skupnost nekaj povsem normalnega, delajo spekulacije, češ enotnost Jugoslavije je na kocki. Ko človek prebira take, na srečo ne tako pogostne članke v tujem tisku, se nehote vpraša: Ali je nekaterim krogom v tujini res toliko na tem, da bi se Jugoslavija zopet spremenila v državo neenakopravnih narodov, v državo nesloge in sovraštva? Če so ljudje, ki gojijo take želje, potem bodo prej ko slej spoznali, da so delali račune brez krčmarja. Spoznali bodo, če jim to doslej še ni uspelo, da največja pridobitev narodnoosvobodilnega boja — bratstvo in enotnost, ni nikakršna fraza, temveč da je to nekaj, kar ima resnične, dovolj trdne temelje, ki jih tudi najhujši potresi, kot je bil obračun s Stalinom, ne morejo razmajati.

Tudi med pisanjem o IV. plenumu CK ZKJ je bilo v tem ali onem tujem časniku nekaj poskusov, da bi odstavitel Rankovića in Stefanovića pripisali neslogi med jugoslovanskimi narodi, zlasti med Srbi in Hrvati oziroma Slovenci. Nekateri tuji komentatorji so pisali o oživljanju srbskega gospodstva, o hrvaškem in slovenskem partikularizmu, o prizadevanjih, da bi ustvarili eno jugoslovansko nacijo itd. Taka in podobna »odkritja« nimajo seveda nič skupnega s tistim, kar se v resnici dogaja v Jugoslaviji. To so le pobožne želje tistih, ki bi radi, da Jugoslavija ne bi bila to, kar je in kar pomeni v svetu.

I.

Jugoslovan navadno predstavlja svojo širšo domovino tujcu takole: Jugoslavija je geografsko, klimatsko, etnično, kulturno, religiozno in gospodarsko mozaična država, ki sestoji iz šestih republik. V njenih mejah živi pet jugoslovanskih narodov in 13 narodnostnih skupnosti.

Bilten nekega hamburškega inštituta je pisal o Jugoslaviji: »Jugoslavija ima šest republik, pet narodov, štiri religije, tri jezike, dve pisavi in samo enega — Tita.«

Stvari seveda niso tako romantične, čeprav je res, da je bogastvo Jugoslavije tudi v njeni raznolikosti, saj vsak narod s svojimi kulturnimi, jezikovnimi in drugimi posebnostmi samo bogati skupno jugoslovansko zakladnico. Toda tolikšno število narodov prispeva k skupnemu tudi obilico težav, ki so predvsem objektivnega, zgodovinskega izvora. To je zgodovinska različnost v kulturi in ekonomskem razvoju, ki je tako velika, da je v 20 letih ni bilo mogoče odpraviti. Razloček v stopnji pismenosti, v dohodku na prebivalca in na drugih področjih je med posameznimi narodi tako velik, da bo potrebno še ogromno časa in naporov, preden ga bodo odstranili.

Jugoslavija je nastala leta 1918, se pravi po končani prvi svetovni vojni, z združitvijo južnih slovanskih narodov. Toda nova država, ki je bila tudi želja delovnega ljudstva, ni bila taka, o kakršni so sanjali. Organizirana je bila unitaristično; enakopravnost posameznih narodov ni bila zagotovljena. Velikosrbska buržoazija je izigrala en narod proti drugemu, pri čemer tudi srbski ni bil izvzet. Tako si je lahko zagotavljala svojo hegemonijo. Med narodi je razpihovala umetno ustvarjeno sovraštvo, da bi lahko vladala. Kam je to privedlo, se je najbolj tragično pokazalo leta 1941, ko so fašistični pomagači ustaši organizirali pokole Srbov in četniki pokole Hrvatov. Medsebojno iztreblja-

nje je preprečila Komunistična partija Jugoslavije, ki je pozvala vse narode k slogi v skupnem boju proti sovražniku in za ustvaritev nove, demokratično organizirane države enakopravnih jugoslovanskih narodov. Kot rezultat tega zmagovitega boja je nastala Socialistična federativna republika Jugoslavija. Za tako državo so se odločili narodi prostovoljno, po poprejšnjem svobodnem dogovoru in sporazumu, v interesu vsakega naroda posebej.

II.

Že takoj v začetku je bilo razglašeno načelo popolne enakopravnosti vseh jugoslovanskih narodov. Vsak narod je dobil pravico do svojega jezika, tudi makedonski, katerega so prej preganjali. Narodi so dobili svoje časnike, šole, radijske postaje, gledališča, založbe itd. Toda resnične enakopravnosti ne bo mogoče ustvariti vse dotlej, dokler bodo posamezni narodi kulturno in ekonomsko na različni stopnji razvoja. V začetku so skušali ublaževati te različnosti tako, da so v zveznem proračunu zbirali sredstva in potem administrativno delili pomoč manj razvitim republikam in pokrajinam. Taka pomoč pa ni dajala vselej najboljših rezultatov, ker so bila pogosto odsotna rentabilnostna in ekonomska merila. Zdaj obstaja pri federaciji poseben sklad, v katerega se stekajo prispevki delovnih kolektivov iz celotne Jugoslavije — po enotnih merilih. Iz tega sklada, ki deluje samostojno, delijo sredstva bolj smotrno, upoštevajoč pri tem tudi ekonomska merila.

V obdobju od leta 1966 do 1970 se bo steklo v ta sklad blizu 8 milijard novih dinarjev. Toda investicijskih naložb v manj razvitih republikah in pokrajinah bo znatno več — približno 30 milijard novih dinarjev. Približno 12 milijard bo prispevalo samo gospodarstvo teh območij in 5 milijard federacija. Za druge investicije (še 5 milijard) bodo pritegnili bančna sredstva, zunanje kredite in sredstva, ki jih bodo delovne organizacije in banke iz razvitejših krajev vložile v gospodarstvo nezadostno razvitih območij. Po družbenem planu za razvoj Jugoslavije od leta 1966 do 1970 bodo gospodarsko ne zadosti razvita območja dosegla v letu 1970 blizu 90 odstotkov dohodka, ki ga je imela Jugoslavija na prebivalca v letu 1965.

V prihodnje bodo potemtakem nosilci prizadevanj za odстранje neenakomernosti v razvoju posameznih delov Jugoslavije samoupravne delovne organizacije, občine in republike — na temelju obojestranskih koristi. Pogoji za to pa je, da se uveljavlja tudi v odnosih med republikami in narodi načelo delitve po delu. Med njimi morajo biti čisti računi, kajti le tako je mogoče utrjevati medsebojno zaupanje. Pri čistem računu se bo, na primer pokazalo, da nastaja neenakomernost tudi v razvoju.

Nekateri ne morejo razumeti, kako je mogoče, da je po dvajsetih letih več besed o pojavih nacionalizma in šovinizma kot prva leta po vojni. Vzrok je v tem, da so bili prej nekateri problemi neenakomernosti zastrti. Zaradi odsotnosti ekonomskih meril so bile prave koristi tako zamegljene, da se ni vedelo, kdo daje in kdo prejema. Uveljavljanje načela delitve po delu je razpršilo to meglo in računi so postali bolj jasni. Bratstva in enotnosti med jugoslovanskimi narodi zato ni nič manj, le da dobiva svoje družbene, ekonomske in materialne temelje. Vse bolj postaja vsakomur jasno, da prispevek k razvoju manj razvitih območij ne sme biti nekakšno darilo, ki ga ni treba vračati, temveč mora

Sporazum o zaposlovanju s Švedsko podpisan

Sredi septembra je stopil v veljavo jugoslovansko-švedski sporazum o zaposlovanju delavcev. Sporazum predvideva, da bodo prihajali jugoslovanski delavci na Švedsko organizirano. Zveza švedskih delodajalcev bo obvestila ustrezne jugoslovanske organe o številu in strokovni izobrazbi delavcev, ki jih bo švedsko gospodarstvo v določenih obdobjih potrebovalo. Ta sporazum je nov korak v sodelovanju med obema deželama. Naši delavci bodo sedaj kar zadeva pogoje dela in plače v istem položaju kot švedski.

Švedska vlada je prav tako izrazila pripravljenost, da se bo z jugoslovansko vlado pogovarjala tudi o ureditvi vprašanj iz socialnega zavarovanja. Pogovori za sklenitev konvencije o socialnem zavarovanju se bodo verjetno začeli že letos.

Na Švedskem dela sedaj okrog 160.000 tujih delavcev, od katerih je večina iz skandinavskih dežel, med njimi pa je tudi približno 12.000 Jugoslovancev.

Kdo se lahko zaposli v tujini

Zvezna skupščina je pred kratkim sprejela osnutek novega zakonskega predpisa, s katerim so praktično odpravljene vse administrativne omejitve glede zaposlovanja jugoslovanskih državljanov v tujini. Po teh novih določbah se lahko začasno zaposlujejo v drugih državah s posredovanjem zavodov za zaposlovanje vsi državljani, ki niso v delovnem razmerju, ljudje s svobodnimi poklici in zasebni kmetovalci. Zabranjena tudi ni zaposlitev v tujini tistim ljudem, ki so v delovnem razmerju. Vendar pa morajo ti sami urediti vse potrebno za prenehanje dela v matičnih delovnih organizacijah.

biti to način, kako bi s hitrejšim razvojem teh območij pospešili razvoj celotne Jugoslavije. Tudi enotnosti jugoslovanskega gospodarstva zdaj ne pojmujejo več kot nekaj, kar je mogoče administrativno zaokrožiti in poenotiti, temveč kot združevanje gospodarstev samoupravnih narodov in delovnih kolektivov — predvsem zaradi ekonomskih in seveda skupnih jugoslovanskih koristi. kot posledica tržnih odnosov in da mora družba to neenakomernost nadomestiti. Samoupravno delujoče gospodarstvo, ki ne bo zadevalo na administrativne in birokratske ovire, bo podiralo ozke lokalne in nacionalne zaprtosti — v obojestransko korist. Zato po pravici lahko rečemo, da sta delavec in samoupravljanje vezno tkivo močne skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije.

Ni naključje, da smo se po VIII. kongresu ZKJ, ki je pomenil začetek novega obdobja revolucije, zmago samoupravljanja, srečavali s stopnjevanimi pojavi nacionalizma, šovinizma itd. To je zato, ker je krepitev samoupravljanja in doslednejše izvajanje načela delitve po delu izzvala odpor birokratskih teženj, bodisi v lokalističnih, republiških bodisi širših okvirih. Nekateri so se bali, da bi samoupravljanje razbilo birokratsko pojmovano enotnost Jugoslavije. Drugi so se pred načelom delitve po delu branili tako, da so govorili o nekakšni nacionalni ogroženosti itd. Tudi sebičnosti so pogosto nadevali ime — nacionalne koristi. Toda moč samoupravljanja je že takšna, da morajo v boju z njim vse take težnje propasti. To se je najbolj nazorno pokazalo na brionskem IV. plenumu CK ZKJ in po njem.

Serija zločinov, ki se je v zadnjem času začela v ZR Nemčiji s strelji na konzularnega uslužbenca Savo Milovanovića v Stuttgartu in nadaljevala z umori naših delavcev v Frankfurtu in Düsseldorfu, kaže, da je postalo življenje za Jugoslovane v tej deželi nevarno. Zapostavljanje in ogrožanje varnosti jugoslovanskih državljanov je postalo v ZR Nemčiji vsakdanja praksa. Ustvarili so vzdušje groženj, neznosen in nenormalen položaj. Kdo je za to kriv?

Atentatov, grozilnih pisem in napadov na jugoslovanske državljane ne moremo smatrati kot osamljen pojav, temveč kot organizirane protijugoslovanske akcije. Jugoslavija je pred tem že večkrat protestirala in opozarjala bonnsko vlado, da blagohotno in strpno stališče do terorističnih protijugoslovanskih dejavnosti ogroža osebno varnost jugoslovanskih državljanov in njenih predstavnikov. Toda doslej ni Bonn ukrenil ničesar učinkovitega proti terorističnim skupinam poraženih sodelavcev Hitlerjeve Nemčije in njihova zločinska dejavnost se nemoteno nadaljuje.

ZR Nemčija je med redkimi državami na svetu, kjer imajo razne emigrantske, protijugoslovanske skupinice tako svobodo delovanja. Precej do Jugoslavije sovražno razpoloženih emigrantov je tudi v Franciji, toda francoske oblasti in policija jih »drže na uzdi«. Le bonnska vlada tolerira pod firmo »političnega azila« elemente, ki s svojim početjem neposredno ogrožajo integriteto države, članice protihitlerjevske koalicije in njenih državljanov.

Ali je serija umorov v zadnjih dneh naključje? Po dosedanjih izkušnjah vemo, da so se začeli zločini in napadi na jugoslovanske državljane množiti, kakor hitro se je približal datum obiska šefa Nemške demokratične republike v Jugoslaviji. Da gre za terorizem kot sredstvo pritiska, so ugotovili tudi nekateri časopisi na Zahodu, ki so, še preden so se začeli umori in napadi, opozarjali, da je možno pričakovati okrepljeno aktivnost protijugoslovanskih skupin v ZR Nemčiji pred obiskom Walterja Ulbrichta v Jugoslaviji.

Vsi dosedanji uradni protesti in posredovanja pri bonnski vladi niso pokazali nobenih rezultatov. Zaradi tega bonnska vlada ni odgovorna samo za toleriranje terorizma, temveč je treba odkrito povedati, da je zločinska dejavnost emigrantskih protijugoslovanskih skupin postala sestavni del njene politike do Jugoslavije.

Zaskrbljeni se zato sprašujemo, kam vse to pelje. Kdo naj po vsem tem še verjame v »dobre namene« Bonna, da bi izboljšal svoje odnose z vsemi državami na svetu, kot je bilo rečeno med drugim pred nedavnim v tako imenovani »mirovni noti Nemčije«. Če bi Bonn resnično želel normalne odnose s svetom, bi moral to dokazati s spoštovanjem mednarodnih obveznosti in lastnih pozitivnih zakonskih določil, ker jim ta določila vsiljujejo vsa potrebna sredstva za ukrepanje proti taki zločinski dejavnosti.

Teroristična dejavnost v ZR Nemčiji ni nek poseben problem v zahodnonemško-jugoslovanskih odnosih. To je preraslo okvire teh odnosov. To zadeva tudi vso demokratsko in miroljubno svetovno javnost.

1
Mladi Mozetičevi fantje in Zdenka Nibrant so poskrbeli za dobro voljo na prireditvi za rojake pri Šterku na Ajševici (Foto: Mirko Ličen)

2-3
Rojaki na prireditvi v Ajševici (Foto: Mirko Ličen)

4
Iz Argentine sta prišla obiskat sorodnike tudi Armando Podgornik in njegova sestra (Foto: Mirko Ličen)

5
Skupina članov kluba povratnikov v Trbovljah

Rekorden obisk rojakov

Letošnje leto je prispelo na obisk v Jugoslavijo največje število slovenskih izseljencev v zadnjih letih. Kolikor toliko točne podatke lahko posredujemo za prekmorske države, za bližnje evropske države so podatki le okvirni, ker vse več ljudi potuje z lastnimi avtomobili, posamezno, in le manjši del v skupinah.

Iz Združenih držav Amerike je prispelo letos z letali 15 skupin slovenskih izseljencev, kar je bilo skupno okrog 1000 potnikov, iz Kanade 7 skupin z okrog 800 potniki in iz Avstralije ena skupina s 40 potniki. Iz Južne Amerike pa je posamezno dopotovalo okrog 50 potnikov.

Iz Francije, od koder je pripeljal tudi en poseben vlak, je prispelo okrog 700 rojakov, iz Zvezne republike Nemčije, dva posebna vlaka, je prispelo okrog 800 rojakov, iz Holandije ena skupina, skupno pa okrog 100 rojakov. Manjše število naših rojakov je prispelo na obisk v Slovenijo tudi iz Vzhodne Evrope.

Veri v slovo

V soboto 20. avgusta popoldne je v svojem rodnem kraju, Škofji Loki, v naročju svoje sestre Marje in nečaka Devana nenadoma umrla Vera Javornikova, višja medicinska sestra iz Toronta v Kanadi. Komaj pet kratkih dni je preživela med svojimi v rojstnem kraju.

Draga sestrična Vera! Prišla si in umrla, preden sta se srečali in si segli v roke. Povedali so: nenadoma si se odločila za obisk. Vem: Tvoje srce, ki je čutilo, da se mu bo utrip iztekel, Ti je ukazalo: Pojdi domov!

Ubogala si in življenje Ti je navrglo pet zadnjih srečnih dni. Zdaj pa si odšla nenadoma in za vselej, kakor pred leti Tvoja sestra in lani prav ob letu Tvoj brat. Morala si oditi, čeprav še vsa sredi življenja in dela, stara komaj 46 let. Kako krivično je to.

Naj Ti bo toplo v domači zemlji, draga Vera, med svojimi, za katere je do zadnjega utrip živelo Tvoje srce.
Ina

Skupno torej lahko rečemo, da je v letošnjem letu prispelo na obisk v Slovenijo okrog 3500 slovenskih izseljencev, ki so se pri nas zadrževali od dveh tednov pa tudi do treh ali štirih mesecev.

Kollandrove skupine bodo odslej pristajale na Brniku

Med letošnjimi obiskovalci Slovenske izseljenske matice je bil tudi lastnik potovalne agencije v Clevelandu g. Avgust Kollander. Povedal je, da ima že polne roke dela s pripravami za prihodnjo turistično sezono. Letos je bilo precej pritožb s strani nekaterih naših rojakov iz ZDA, ki so prišli v Slovenijo na obisk, pa jih letala niso pripeljala na letališče Ljubljana, kakor so želeli, pač na letališče v Zagreb. To pa ni krivda potovalne agencije.

Med svojim letošnjim obiskom v Jugoslaviji se je Kollander sestal s predstavniki letalskega podjetja JAT ter sklenil pogodbo, da bodo odslej vse skupine ameriških Slovencev, ki bodo potovale iz ZDA v Evropo v aranžmaju Kollandrove potovalne agencije, pripeljala letala JAT na letališče Ljubljana pri Brniku.

Tajnik matice v razgovoru s štipendistko Hrvatske izseljenske matice in Ivom Saulijem, štipendistom SIM, ki študirata v Zagrebu. (Foto: Mirko Ličen)

Kakor bi zazvonili domači zvonovi so zapeli Postojnski fantje rojakom izletnikom pri večerji v hotelu Nanos v Postojni 3. julija letos. (Foto: Feliks Strumbelj, Cleveland)

Dne 6. avgusta letos je prispelo s posebnim vlakom nad 300 rojakov iz Nemčije pod vodstvom rojaka Martina Kinka (na sliki s klobukom) (Foto: J. Prešeren)

Na prireditvi izseljenskega dneva v Trbovljah

»Veseli rudarji« iz Trbovelj obiščejo Francijo

Na povabilo Združenja Jugoslovancev v severni Franciji bo konec oktobra obiskal naše rojake v Franciji znani in priljubljeni zabavni ansambel »Veseli rudarji« iz Trbovelj. »Veseli rudarji« bodo nastopili 23. oktobra v Sallauminesu na proslavi dneva republike, ki ga bo priredilo Združenje Jugoslovancev v severni Franciji.

Na splošno željo naših izseljencev bo nato ansambel obiskal še nekatere druge kraje, kjer živijo naši ljudje. Poleg Sallauminesa nameravajo nastopiti še v nekaterih okoliških krajih, dalje v klubu jugoslovanskega poslaništva v Parizu, v Aumetzu ali Giraumontu ter 30. in 31. oktobra v Merlebachu.

Trboveljski »Veseli rudarji« so pri naših rojakih v Franciji že dobro znani in priljubljeni. Njihovi nastopi na prireditvah izseljenskega dneva v Trbovljah so bili vedno posebna privlačnost. Z velikim uspehom so tudi že gostovali med rojaki v Franciji. V skupini bo 6 godbenikov ter dva pevca. Program pa bo napovedoval urednik izseljenske oddaje v ljubljanskem radiu Ernest Petrin. Gostovanje organizira Slovenska izseljenska matica in trboveljski občinski svet zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije. Ansambel bosta spremljala tudi predstavnika Slovenske izseljenske matice. S seboj bodo imeli manjši kinoprojektor ter nekaj barvnih filmov o lepotah Slovenije, da jih bodo na željo rojakov lahko predvajali.

Izseljenski dan v Trbovljah

Letošnje izseljensko srečanje v Trbovljah, ki je bilo 11. avgusta, ni bilo namenjeno le rojakom iz evropskih držav, kot je bilo to pretekla leta, ampak razen njih tudi rojakom iz prekmorskih dežel, ki so prišli na obisk v domovino po tradicionalnem pikniku. Zbrane rojake je v imenu gostitelja, podružnice SIM iz Trbovelj pozdravil Tone Kukoviča.

V kulturnem sporedu je sodelovalo kulturno-umetniško društvo Svobodo-center iz Trbovelj, ki je zaigralo dramo Mire Miheličeve »Svet brez sovraštva«, v zabavnem delu prireditve pa je sodeloval ansambel

Veseli rudarji, ki je razvedril goste z domačimi vižami. Mnogi so ta dan izrabili tudi za ogled Trbovelj in bližnje okolice.

Nova štipendistka

Na matici smo dobili novo štipendistko, simpatično Marto Kuharjevo iz Urugvaja. Po svojih starših je pristna Prekmurka, saj sta oba doma iz Puconec. Že pred veliko leti sta se starša izselila v Montevideo, kjer je bil Martin oče avtoličar, zdaj pa je že upokojenec. Marta je zaposlena v šoli za defektne otroke v Montevideu. Zdaj pa se želi specializirati v svojem poklicu in bo kot štipendistka Slovenske izseljenske matice dve leti študirala defektologijo na pedagoški akademiji v Ljubljani. Marta govori še pristno prekmurščino, česar sta bila prav gotovo še posebej vesela njena dedek in babica, ko ju je obiskala v Puconcih.

Naša zastopnica

Med letošnjimi obiskovalci sta nas veselo presenetila tudi naša dobra znanca iz prejšnjih let Valentin in Fany Stroy iz West Allisa, Wis. Fany Stroy je naša prizadevna in zelo uspešna zastopnica. Kako

tudi ne, saj kdor vedno na šalo pripravljenega Valentina in njegovo Fany pozna, takoj ugaane, da morata imeti med Slovenci v Wisconsinu širok krog dobrih prijateljev. Gospa Fany je v naši upravi na račun naročnine za Rodno grudo za naročnike vplačala 111 dolarjev, za kar se njej in naračnikom topla zahvaljujemo. Prepričani smo, da sta se imela na obisku v starem kraju lepo in srčno želimo, da bi se čimprej spet srečali.

ZDA pozdravljajo članstvo Jugoslavije v GATT

Uradni zastopnik State Departmenta McCloskey je izjavil na redni tiskovni konferenci, da ameriška vlada pozdravlja pristop Jugoslavije k splošnemu sporazumu o carinah in trgovini (GATT). Dejal je, da se je v zadnjih letih Jugoslavija dosledno zavzemala za tesnejše sodelovanje z GATT in da je zato ameriška vlada zlasti zadovoljna, ker se je Jugoslavija odločila, da bo v celoti prevzela pravice in dolžnosti države članice te mednarodne organizacije.

McCloskey je nadalje povedal, da ZDA pri tem, ko pozdravljajo pristop Jugoslavije h GATT, upoštevajo pomembno gospodarsko reformo, katere se je lotila Jugoslavija, in pomemben napredek jugoslovanske vlade glede izvajanja liberalne trgovinske politike. To politiko je sicer pričakovati od države članice GATT. Z zadovoljstvom pričakujemo plodno sodelovanje Jugoslavije v GATT, je poudaril zastopnik za tisk State Departmenta.

(Tanjug)

Letošnja žetev je rekordna

Po podatkih, katere je zbral Zvezni zavod za statistiko, smo letos v Jugoslaviji na 1.830.000 hektarih pridelali 462.000 vagonov pšenice. To uradno statistično poročilo je sestavljeno na podlagi poročil družbenih kmetijskih gospodarstev in po cenitvah pridelka zasebnih kmetovalcev.

Letošnja žetev je dala rekordne pridelke — poprečno 25,3 kvintala na hektar, kar je skoraj za 5 kvintalov več kakor smo pridelali v Jugoslaviji v doslej najbolj rodovitnem letu 1965.

Družbena kmetijska gospodarstva, ki so v veliki večini pri obdelavi svojih poljedelskih površin uporabila sodoben način pridelovanja te poljedelske kulture, so pridelala na svojih 368.000 hektarih poprečno 38,3 kvintala pšenice na hektar. Zasebni kmetovalci pa so ob sodelovanju s kmetijskimi zadrugami, posestvi in kombinati ali tudi v lastni režiji pridelali poprečno nekaj nad 22 kvintalov pšenice na hektar, kar presega lanskoletno skupno jugoslovansko povprečje.

Tudi za letošnjo žetev so značilni zelo različni pridelki. Posamezna gospodarstva, zadruga pa tudi zasebni kmetovalci, so pri-

delali zelo veliko pšenice, ponekod celo več kakor 70 kvintalov na hektar, medtem ko so nekateri močno zaostali. Te razlike so bile tudi posledica setve. Tako tudi letos nekateri kmetovalci niso zasejali visokorodnih sort pšenice. Računajo, da niso letos zasejali z visokorodnimi sortami pšenice približno 540 ha orne zemlje, in to predvsem zasebni kmetovalci. Izmed družbenih kmetijskih gospodarstev so najlepše uspehe dosegla gospodarstva in zadruga v Vojvodini — poprečno 47,7 kvintala pšenice na hektar, nato na Hrvaškem — 41,2 kvintala, v Bosni in Hercegovini 32,9 kvintala na ha, v Sloveniji 24,1 kvintala itd. Tudi zasebni pridelovalci so dosegli največje uspehe v Vojvodini in sicer 41,1 kvintala na ha, iz Hrvaške 41,2 kvintala itd.

Tudi pridelek kuruze je kar za 10 odstotkov večji kakor v rekordnem letu 1964. Pridelek sladkorne pese pa je celo za 30 odstotkov večji, kot pred dvema letoma in se po prvih podatkih bliža nekdanj nedosegljivi meji 100 tisoč vagonov.

V srce pretreseni globoko sočustvujemo

V noči pred 1. septembrom je Jugoslavija doživela letalsko katastrofo, kakršne doslej še ni bilo na naših tleh. Letalo tipa

Britannia, last britanske letalske družbe »Britania Airways«, ki je letelo na sezonski liniji z angleškega letališča Luton do ljubljanskega letališča, je ob pristajanju, približno dva in pol kilometra pred vzletno stezo ljubljanskega letališča, strmoglavilo.

Ko je zjutraj ljubljanski radio znova in znova pozival po imenu posamezne krvodajalce iz Ljubljane, Kranja, Novega mesta, Kamnika in drugod, vse tiste, ki so preboleli težke opekline, smo vedeli, da se je moralo zgoditi nekaj hudega. Vest o hudi letalski nesreči nas je najgloblje pretresla.

Naši reševalci so bili v najkrajšem času na mestu nesreče in so storili vse, kar je bilo v njihovih močeh. Zvedeli smo, da so se že v prvih jutranjih urah odzvali prvi krvodajalci, kmalu jih je bilo toliko, da so morali naslednje že odklanjati. V tej pretresljivi katastrofi je izgubilo življenje 98 ljudi, 95 takoj, trije pa so umrli v bolnici. Rešilo se jih je le devetnajst.

Kaj je bil vzrok te velike nesreče, zaradi katere je bilo izgubljenih 98 človeških življenj — poleg članov posadke so bili to sami angleški turisti, ki so se pripeljali na oddih na jugoslovanski Jadran.

Temeljita preiskava je dognala, da je bilo na letališču vse v redu: aparati so delovali brezhibno, kontrola letenja je delala

Mlada Pam Rowncliffe je med rešenimi ponesrečenci na Brniku prva okrevala in se z materjo vrnila v Anglijo. Na sliki: Pam odhaja iz bolnišnice (Foto: E. Selhaus)

ZANIMIVOSTI N O V I C E

po predpisih. Vzrok nesreče je bil v letalu, ki se je iz nepojasnjenih vzrokov naenkrat znašlo 20 metrov nad gozdom, kjer bi moralo imeti višino 200 metrov.

Letališče Brnik, ki je 25 km oddaljeno od Ljubljane, ima 3000 m dolgo pristajalno stezo. Opremljeno je z najsodobnejšimi navigacijskimi napravami in se doslej ni na njem še zgodila nobena nesreča, čeprav ima vedno velik letalski promet. Samo v prvih šestih mesecih letos je na tem letališču pristalo 1737 letal, večinoma so bila to charterska letala domačih in tujih družb.

Slovenija in vsa Jugoslavija je sprejela to nesrečo z globoko bolečino. V Ljubljani je bilo razglašeno 24-urno žalovanje. Po hišah in javnih poslopjih so razobesili zastave na pol droga. Vse zabavne prireditve so bile odpovedane. V soboto 3. septembra so se v veliki dvorani športnega doma na Taboru tisoči Ljubljčanov poslovili od žrtev te velike letalske nesreče. Tihi, pietetni svečanosti so prisostvovali mnogi svojci ponesrečenih, predstavniki oblasti, člani britanskih diplomatskih predstavništva v Jugoslaviji in drugi. Poleg številnih drugih je krste krasil tudi venec predsednika Tita.

Britanski minister Marsh, ki je preživel dopust v Sloveniji in je takoj pohitel na kraj nesreče, se je zahvalil za takošnjo

pomoč. Rekel je: »Storili ste vse, kar je bilo v vaših močeh.« Tudi britanski premier in britanska kraljica sta se v svojih brzojavkah zahvalila za vse, kar so naši ljudje storili za ponesrečence. I. S.

Putnik organizira skupinske obiske iz Čila

Na pobudo Sveta za izseljenska vprašanja je jugoslovansko turistično podjetje Putnik začelo z akcijo za skupinske obiske naših izseljencev iz Čila v prihodnjem letu. V ta namen so pri turističnem podjetju Putnik izdelali programe za bivanje izseljencev v Jugoslaviji in zaključili konkretne dogovore. Po teh dogovorih bosta prispeli prihodnje leto na obisk v Jugoslavijo iz Čila dve veliki skupini jugoslovanskih izseljencev. V vsaki bo po 120 potnikov. Do Pariza bodo potovali z letali »Varig«, od Pariza do Dubrovnika pa jih bodo prepeljala letala jugoslovanskega podjetja JAT. Obe skupini bosta prispeli že v februarju; in sicer prva 16. februarja, naslednja pa 23. februarja. Ta akcija bo prav gotovo dala pobudo tudi našim izseljencem v drugih latinsko-ameriških deželah za organizacijo skupnih obiskov stare domovine.

Predsednik Tito v Pomurju

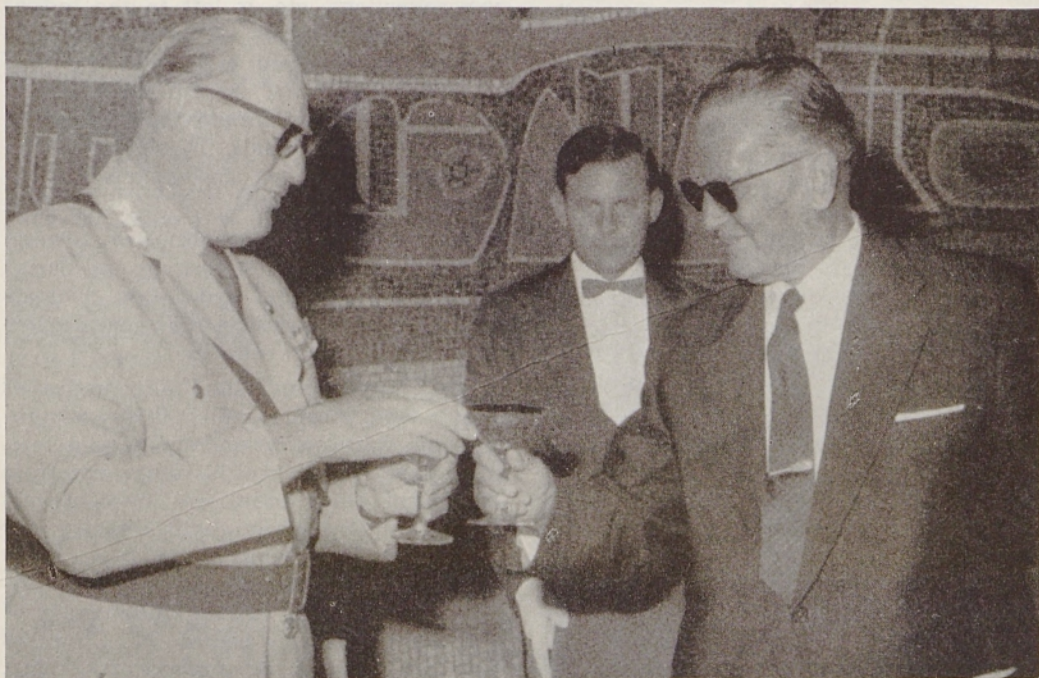
V začetku septembra je predsednik Tito s soprogo in nekaterimi sodelavci prvič obiskal Pomurje, ki mu je priredilo izredno prizrčen sprejem. Vse je bilo v zastavah in cvetju. Navdušene ovacije so ga spremljale skozi vse kraje Pomurja, tja do obmejne Radgone in končno Maribora. Najbolj veličasten sprejem pa je bil v Murski Soboti, kjer se je na trgu v središču mesta zbralo nad dvajset tisoč ljudi, ki so predsedniku navdušeno vzklikali.

Predsednik Tito je v Pomurju obiskal razne kolektive, si ogledal številne obrate ter se razgovarjal z javnimi delavci. Na zborovanju v Murski Soboti je med drugim govoril tudi o zaposlovanju v tujini, o naši skrbi za ljudi, ki so zaposleni zunaj domovine.

Visoki gostje v Jugoslaviji

V zadnjem času so pripotovale na zašebni ali uradni obisk v Jugoslavijo mnoge znane osebnosti iz političnega sveta. V začetku septembra je bil na obisku pri nas norveški kralj Olaf V., za njim francoski zunanji minister Couve de Murville, za tem romunski zunanji minister Manescu ter indonezijski zunanji minister Malik in predsednik državnega sveta Nemške demokratične republike Walter Ulbricht.

Na krajšem obisku v Jugoslaviji je bil tudi generalni sekretar KP SZ Leonid Brežnjev. Za oktober je napovedan tudi obisk alžirskega predsednika Huari Bumediene. Tito bo v oktobru odpotoval na trojni sestanek v New Delhi s predsednico indijske vlade Indiro Gandhi in predsednikom ZAR Naserjem.

Cerkev v Jugoslaviji

V Jugoslaviji deluje blizu 30 verskih skupnosti. Največ članov imajo katoliška cerkev, srbska in makedonska pravoslavna cerkev ter islamska verska skupnost. Po zadnji vojni so v Jugoslaviji z ustavo in drugimi zakoni in predpisi dobile vse verske skupnosti pravno zaščito in svobodo veroizpovedi. Cerkev je ločena od države, kar so že pred Jugoslavijo storile tudi mnoge druge dežele. Vsem verskim skupnostim je omogočeno in zajamčeno, da nemoteno in svobodno opravljajo svoje verske in cerkvene obrede.

Verske skupnosti se vzdržujejo z dohodki od objektov, ki so namenjeni za verske dejavnosti. V naši deželi imamo nad 14.000 cerkva, samostanov, muslimanskih džamij in drugih molilnic. Pri tem ni všteto veliko število raznih kapel in kapelic. Od navedenega števila je 6936 katoliških cerkva ter 4154 pravoslavnih cerkva, ostale pa pripadajo drugim verskim skupnostim. Verske skupnosti svoje objekte samostojno upravljajo in vzdržujejo, brez vsakršnih državnih dajatev in davkov. Po zadnji vojni je bilo v Jugoslaviji na novo zgrajenih 290 cerkva, obnovljenih pa 2900, od tega 1780 katoliških cerkva. K tem obnovam je država prispevala blizu pol milijarde dinarjev.

Cerkveni dohodki so izključna last cerkva. Ponekod imajo cerkve v svoji lasti tudi po 30 ha obdelovalne zemlje in gozdov, kar znatno presega določeni zemljiški maksimum. Dohodek od teh zemljišč gre verskim skupnostim ob znatnih davčnih olajšavah. Verske skupnosti imajo v svoji lasti tudi več tisoč raznih župnijskih in drugih domov, škofijskih rezidenc, verskih šol itd.

Vzdržujejo se verske skupnosti z dohodki od verskih obredov in opravil, dalje z dohodki od zemljiških posestev ter od obrtnih in drugih dejavnosti. Ti dohodki postajajo vedno višji. Kljub temu, da je v Jugoslaviji cerkev ločena od države, ji naša družbena skupnost direktno ali posredno (z razrešitvijo od davčnih obveznosti in raznimi privilegiji) dotira delovanje cerkvenih upravnih organov, gradnjo cerkvenih objektov, pomoč siromašnim duhovnikom, verske šole in drugo ter v ta namen določa tudi znatna devizna sredstva. Samo v zadnjih desetih letih —

Nova cerkev v Poljanski dolini bo kmalu dograjena

od 1955—1965 je naša družba samo v okviru pomoči prispevala verskim skupnostim blizu tri milijarde dinarjev.

S socialnim zavarovanjem za duhovnike, veljavnem od leta 1951, ki pa ni obvezno, temveč je odvisno od dogovora vsake posamezne verske skupnosti z zavodom za socialno zavarovanje, je doslej sklenilo dogovore šestnajst verskih skupnosti, ki imajo 4500 aktivnih duhovnikov, 2000 osebnih upokojencev in blizu 8000 družinskih članov.

Danes deluje v Jugoslaviji 55 visokih, srednjih in nižjih verskih šol, ki imajo nad 4000 učencev. Od tega števila je 46 katoliških šol, katere obiskuje 3277 učencev. Verske skupnosti svobodno izdajajo in razpošiljajo svoj tisk, knjige, priročnike in druge publikacije, kakor tudi tisti verski tisk, ki ga prejema iz inozemstva.

Verski obredi se lahko svobodno opravljajo v cerkvah ter na drugih javnih mestih, ki so jih verske skupnosti za to namenile. Prav tako se verski obredi lahko nemoteno opravljajo v drugih prostorih, ki so vezani s cerkvami, prav tako pa na željo tudi v hišah vernikov.

V vseh verskih skupnostih se svobodno poučuje verouk, ki ga obiskujejo učenci na lastno željo in ob pristanku obeh svojih roditeljev.

(Po Review)

The Church in Yugoslavia

The different paths which history ordained for the various regions of Yugoslavia and the many nations and national minorities which live on its territory account for the remarkable variety of customs and habits of mind of its people.

One aspect of this is the existence of about thirty different religions and religious sects. Apart from the Serbian and Macedonian Orthodox Churches, the Catholic Church and the Moslem religious community, which have the largest number of followers.

The Yugoslav Constitution and laws passed since the war have guaranteed all these the legal right to exist and conduct their church affairs. The Church is disestablished — as is the case in many other countries, including non-socialist states — and all Churches and religious communities enjoy equal freedom to hold services and other religious observances.

All Churches have retained ownership of the buildings used for services and religious needs. There are about 14,000 churches, monasteries, mosques and other places of worship in the country (not counting chapels): 6,936 Catholic, 4,154 Orthodox and 2,180 Moslem, which are independently maintained by the religious communities in question, and freed from all State taxes. Since the war, 2,900 places of worship have been repaired (1,780 of them Catholic), for which the State contributed about 500 million dinars, and 290 new ones have been built.

The entire church income from donations, collections, etc. is left to the individual churches, some of which have 75 acres of arable land and the same area of woodland — an amount considerably in excess of the maximum permitted landholding for individuals. The churches enjoy considerable tax concessions on the income from this land.

The religious bodies also own several thousand residences for bishops and parish priests, guest houses and living quarters for ecclesiastical persons and separate premises for religious schools.

The Churches and other religious bodies derive their income, which is steadily increasing, from collections and service fees, from their agricultural holdings, and from crafts and other activities. The State assists them financially, both directly and indirectly (by freeing them from taxes and other concessions). Considerable subsidies are granted for the functioning of the administrative bodies of Churches building and repairing of places of worship,

ZANIMIVOSTI N O V I C E

assistance to poor priests, religious schools and other purposes.

Between 1955 and 1965, Churches received near 3,000 million old dinars, counting only some forms of assistance.

Social insurance for priests, which was introduced in 1951, is not compulsory; each Church is free to enter into an agreement with the Institute for Social Insurance if it wishes to do so. So far sixteen have made such arrangements, which cover 4,500 active priests, 2,000 pensioners and about 8,000 members of their families.

At present there are 55 advanced, secondary and lower religious schools with over 4,000 students and pupils (46 Catholic with an attendance of 3,277 pupils).

The Churches are also at liberty to print and distribute their books, manuals, magazines and other publications, and those which they receive from abroad.

No restrictions are placed on the holding and attendance of services and other religious observances in churches or other places selected for this purpose and in the homes of believers.

In conformity with the principle of free will, children may, if they wish, attend religious instruction classes, with their parents' permission, in any of the Churches.

(Review)

Naše gore so dobile nove domove

V letošnjem letu so se slovenski gorniki doma in na tujem kar izkazali. Mladi plezalci in alpinisti so preplezali doma in v zunanjem alpskem svetu vrsto skrajno težkih in zahtevnih plezalnih smeri. Najboljši med njimi so se udeležili tečaja na Grossglocknerju, deseterica pa je odšla v gore Kavkaza.

Najbolj aktivni in marljivi so bili v letošnjem poletju graditelji novih planinskih postojank. Tako je Planinsko društvo Kamnik v Kamniških alpah povečalo in moderniziralo Cojzovo kočo na Kokrškem sedlu, planinci iz Radovljice pa so zgradili novo planinsko kočo na Jelovici s čudovitim razgledom.

Zelene luči so prižgali v naših gorah tudi železničarji iz Ljubljane na razglednem Vogarju nad Bohinjskim jezerom,

planinci iz Podbrda so pa po dolгих letih in z velikimi naporii izročili namenu nov dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti. Marljivi gorniki z Jesenic so z novim Tičarjevim domom na Vršiču ustvarili najboljše pogoje za nadaljnji razvoj planinstva, turizma in izletništva, alpinizma in smučarskega športa v tem prelepem predelu naših Alp.

Osrednja planinska proslava v počastitev 25-letnice vstaje naših narodov pa je bila v nedeljo 21. avgusta na Stolu, najvišjem vrhu cvetočih in razglednih Karavank, kjer so gorenjska planinska društva na ruševinah nekdanje Prešernove koče, ki je bila zgrajena pred 56 leti, 31. julija 1910, in požgana 20. februarja 1942, odprli nov Prešernov planinski dom, ki je obenem tudi partizanski spomenik (20. februarja 1942 je padel na pragu Prešernove koče prvoborec jeseniške Cankarjeve čete Jože Koder iz Baške grape).

Dostop k novi Prešernovi koči in na Stol je mogoč brez kakršnegakoli posebnega dovoljenja, brez nevarnosti in velikih naporov, tako s koroške kot tudi z naše strani.

Po U. Zupančiču

Veselo poletje

Deset francoskih otrok iz občine Sallaumines je letos tako kot lani letovalo v Sloveniji. Bili so gostje pobratimljene občine Trbovlje. Del svojih počitnic so preživeli v trboveljskem počitniškem domu v Piranu, del pa v Trbovljah. Francosko skupino je tako kot lani vodil naš rojak Jože Šuštar, znani športnik, ki je na občini Sal-

laumines poleg svojega rednega dela še referent za telesno vzgojo.

V Franciji pa so v avgustu letovali trboveljski otroci. Svoje počitniške dneve so preživeli v koloniji občine Sallaumines v departmaju Somme.

Vinska letina na Goriškem bo letos kar dobra. Zlasti so obrodile trte v Brdih in na Spodnjem Vipavskem, medtem ko je na Gornjem Vipavskem pridelek nekoliko manjši zaradi posledic lanske toče. Grozdje je hitro dozorelo in so ga ponekod začeli trgati že v septembru. Če ne bo hudo nagajalo vreme, bodo letos na Goriškem pridelali blizu 1500 vagonov grozdja, v Brdih pa računajo, da bo blizu 600 do 700 vagonov pridelka, kar je znatno več kakor minula leta. Strokovnjaki ugotavljajo, da bo kvaliteta grozdja prav dobra, čeprav je med dozorevanjem hudo nagajalo vreme. Tudi odkupne cene bodo, kakor predvidevajo, kar ugodne, med 120 do 165 din za kilogram, odvisno od sorte in stopnje sladkorja v grozdju.

Rezultati
ocenjenih vin

Rezultati
ocenjenih vino

Results
of the wines awarded

Résultats
du classement des vins

Ergebnisse
der Weinbewertung

XII. mednarodni vinski sejem

ki je bil od 26. avgusta do 4. septembra na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je obiskalo nad sto tisoč domačih in tujih obiskovalcev. Sejma se je udeležilo 22 dežel, ki so poslale v oceno 1006 vzorcev vin. Od tujih dežel so najboljše ocene prejela vina ZR Nemčije, Bolgarije, Avstralije in Italije. Jugoslavija je za 303 vzorce vin prejela 65 zlatih, 212 srebrnih in 11 bronastih kolajn. Od slovenskih so bila najbolj ocenjena štajerska vina.

BLED

GOSTITELJ NAJBOLJŠIH VESLAČEV SVETA

Na veliko prireditev — svetovno prvenstvo v veslanju — se je Bled pripravil kot mlada nevesta. Ves se je prenovil in ozaljšal: ceste so dobile nove prevleke, hiše so na novo prebeljene, okna polna rož, ljudje pa praznično razburjeni, gostoljubni in ponosni, da je bil prav Bled izbran za letošnjo veslaško metropolo sveta.

Tekmovalno progo so uredili tako, da je dobila mednarodni sloves in velja za eno najlepših na svetu. Prvenstva na Bledu se je udeležilo več držav, več čolnov in več veslačev kot na svetovnem prvenstvu v Luzernu leta 1962 in več kakor na olim-

pijskih igrah v Tokiu. Samo ZDA so poslale na Bled 26 svojih najboljših veslačev.

Blejske ulice so bile te dni polne mladih, postavnih fantov v modrih krojih; z jezera je odmevala govorica z vseh delov sveta. Ob cilju so zgradili nove tribune za gledalce. Za novinarje pa so pripravili posebno pokrito tribuno z udobnimi sedeži, mizicami za pisanje in telefoni. Okrog 400 novinarjev je telefoniralo ali brzojavljalo na vse konce sveta. Najdaljšo brzojavko, dolgo 63 minut, je poslal švicarski novinar iz Luzerna. Novice z Bleda so poslušali milijoni in milijoni radijskih poslušalcev. Zad-

nja dva dneva tekmovanja je bilo 58 radijskih prenosov, govorili pa so poročevalci iz Češkoslovaške, Švice, obeh Nemčij, Nizozemske, Avstrije, Italije, Francije, Kanade in Anglije. Podobna gneča je bila tudi na televiziji, kjer je o veslaškem prvenstvu poročalo 18 tujih reporterjev. Televizijski prenos finalnega tekmovanja pa sta prevzeli tudi omrežji Evrovizije in Intervizije. Sliko Bleda in potek tekmovanja je prenašalo v svet devet kamer, ki so bile razpostavljene ob tekmovalni progi, eno pa so postavili na Blejski grad. Pri montiranju te kamere so prišli na pomoč

celo gorski reševalci z Jesenic, da so prenesli kabel čez navpično steno grajskega hriba.

Nad lepotami Bleda in odlično organizacijo prvenstva so bili navdušeni vsi gosti in tudi strokovnjaki iz Mehike, ki so prišli na Bled po izkušnje za izvedbo veslaških tekmovanj na olimpiadi, ki bo leta 1968 v Mehiki.

Z domačimi in FISA zastavami okrašen Bled je sprejel tekmovalce in njih spremeljevalce, delegate FISA ter množico tujih in domačih gostov. Nad vse prisrčno so počastili predsednika FISA, g. Thomasa Kellerja, ki so ga proglasili za častnega meščana Bleda. K prazničnemu razpoloženju je prispevalo tudi vreme, ki je bilo v dneh tekmovanja sončno in lepo — kot naročeno in ognjemet na blejskem gradu. Nekaj tisoč raket najrazličnejših barv je poletelo proti nebu ter se zrcalilo v mirni jezerski gladini.

Blejska veslaška proga je idealna, ker na njej ni vetra in imajo posadke na vseh dolžini enake tekmovalne pogoje. Start za vse čolne je bil pred Park hotelom, cilj pa v zalivu Zaka. Prvenstva se je udeležilo 31 reprezentanc z vseh petih celin. Svojo udeležbo je odpovedala le Argentina.

Kar 17 držav se je uvrstilo v finale. Poseben rekord je dosegla Nemška demokratična republika, ki je imela finaliste v vseh sedmih disciplinah in je osvojila največ kolajn.

Tudi Jugoslavija se je letos prvič udeležila prvenstva v vseh sedmih disciplinah. Naše veslače so spodbujali številni domači gledalci, zlasti pa mladina, ki so jo v dneh tekmovanja pripeljali na Bled posebni vlaki. Veseli smo bili lepe uvrstitve našega četverca s krmarjem, ki je s tretjim mestom osvojil bronasto kolajno. Zato pa nas je nekoliko razočaral osmerek, ki se je uvrstil na peto mesto — čeprav je v tako ostri konkurenci tudi to lep uspeh.

Zadnji dan prvenstva se je zbralo na Bledu 30.000 gledalcev, domačih in tujih. Finalne tekme si je ogledal tudi predsednik Tito. Ob koncu je čestital vsem zmagovalcem; tistim, ki jim tokrat sreča ni bila mila, pa je zaželel uspehe kdaj drugič. Prav tako pa je čestital prirediteljem k uspeli in vzorni organizaciji.

Kolajne so osvojili: Nemška demokratična republika tri zlate in dve bronasti, Nizozemska eno zlato, eno srebrno in eno

bronasto, ZDA eno zlato in eno srebrno, Zvezna republika Nemčija eno zlato in eno bronasto, Švica eno zlato, Sovjetska zveza tri srebrne in eno bronasto, Avstrija eno srebrno, Francija eno srebrno, Jugoslavija eno bronasto in Italija eno bronasto kolajno.

Jana Milčinski

International Rowing Championship at Bled

There was an international rowing competition at Bled from 8th to 11th of September and 31 countries from all the five continents took part. The rowing conditions in Bled are ideal in that there is no wind and the rowers have the same conditions. 17 countries gratified for the finals, Democratic Republic of Germany set a glaring record by qualifying for the seven events at the finals and getting the greatest number of medals. Yugoslavia too took part in all the seven events. We were happy when our competitors for the four-man rowing event came third with a bronze medal. However our eight-man rowing team disappointed us in taking the fifth position; in any case that is also a good show in such a keen competition.

About 30.000 spectators from both home and abroad witnessed the last day's competitions. Present on this day was also President Tito, who congratulated the winners as well as the organisers for their successful organisation.

The news from Bled was heard on radios by millions of listeners. It also appeared on televisions all over the world.

(prev. Jelka Reberc)

Že drugič prvak

Jugoslovian Stevan Horvat je nedavno dobil v Toledu v ZDA zlato medaljo v lahki kategoriji na svetovnem prvenstvu v rokoborbi v grško-rimskem slogu. Zdaj je Stevan Horvat že drugič postal svetovni prvak. Pred tremi leti si je prav tako pridobil zlato medaljo in z njo svetovno prvenstvo v Helsingbourgu. Razen teh ima že tri srebrne medalje, pridobljene na svetovnih prvenstvih. Tudi pri zadnjih olimpijskih igrah se je izkazal. V Rimu je osvojil četrto mesto, v Tokiu peto. Tu je moral zaradi poškodbe na nogi premagati res velike napore.

1
Osmerek Nizozemske. Nizozemci so odnesli z Bleda 1 zlato, 1 srebrno in eno bronasto medaljo

2
Jugoslavija je letos prvič tekmovala v vseh disciplinah. Četverec s krmarjem si je s tretjim mestom osvojil bronasto medaljo

3
Tekmovalci ZDA so osvojili 1 zlato in 1 srebrno medaljo

World Wrestling Champion

Yugoslav wrestler Stevan Horvat recently won the gold medal in the light-weight category at the world wrestling championships (Greco-Roman style) held in Toledo (USA). This is Horvat's second world championship title. Three years ago in Helsingborg he also proved himself the best light-weight wrestler in the world. In addition, Stevan Horvat has three silver medals from world championships to his credit. In the Olympic Games he has also been highly placed — fourth in Rome and fifth in Tokyo, where he courageously competed despite a fractured foot.

Cerar spet zmagovalec

Na svetovnem prvenstvu v orodni telovadbi, ki je bilo 21. do 25. septembra v Dortmundu (ZR Nemčija), je jugoslovanski prvak Miro Cerar osvojil dve medalji: na konju z ročaji — zlato, na bradlji pa bronasto. V dvanajsteroboju je naš šampion zasedel odlično četrto mesto, jugoslovanska reprezentanca pa sedmo. To je eden izmed največjih uspehov jugoslovanskega športa nasploh. Prihodnje svetovno prvenstvo v telovadbi bo leta 1970 v Ljubljani.

Na letošnjem šahovskem prvenstvu za posameznike je že četrtič postal prvak Slovenije profesor kemije in fizike Janez Stupica, tokrat prvič sam. Njegova zmaga je zaslužena. Skupaj s Pucom in Ankerstom se je uvrstil v polfinale državnega prvenstva, ki bo v decembru.

Na 20. ženskem šahovskem prvenstvu Jugoslavije je zmagala študentka Milka Ljiljak iz Ljubljane, ki je obenem kot druga Slovenka in enajsta Jugoslovanka osvojila tudi naslov ženskega šahovskega mojstra.

Na letošnjem teniškem prvenstvu Jugoslavije so dosegli slovenski zastopniki toliko uspeha kot še nikoli doslej. Prvič po vojni so zasedli prva mesta igralci Slovenije. Naslov državne prvakinje je osvojila 20-letna Ljubljanka Irena Škulj, pa tudi v igrah ženskih parov je bil finale skorajda interni obračun Slovenk. Prvo mesto sta osvojili Mariborčanki Varl in Pipan.

JESEN NA LJUBLJANSKEM ŽIVILSKEM TRGU

Tekst: JANA MILČINSKI
Slike: EGON KAŠE

Tujci, ki jih pot zanese v belo Ljubljano, radi obišejo naš centralni živilski trg. Pravijo, da se z lepimi stavbami, ki ga obdajajo in po svoji slikoviti legi lahko meri z najlepšimi trgi Evrope.

Ljubljanske gospodinje, ki dan za dnem, leto za letom prihajajo na trg nakupovat, pa to lepoto komaj opazijo. V skrbi za telesni blagor svojih družin hite mimo slikovitih arkad, ki so delo slavnega mojstra Plečnika; na cerkveni stolp staroslavne stolnice se ozrejo le toliko, da pogledajo, koliko je ura.

»Naša želja je živahen, bogato založen trg, ki naj nudi vsa živila, od mleka, kruha in mesa, do najrazličnejših povrtnin, zelenjave ter sadja. Vse to naj pride na trg naravnost od pridelovalca — kmeta

oziroma zadruga, brez trgovcev-posrednikov. Tako dobimo v prodajo zares sveže blago, ki pa je zaradi dobre založenosti trga nujno cenejše,« je povedal direktor trga, veterinar Matko Cerar.

Dejal je, da prodajalci radi prihajajo v Ljubljano, saj jih privablja ugodni prodajni pogoji in primerne tržne pristojbine. Letos smo ob najboljših tržnih dnevih našli do 1740 prodajalcev. Število kupcev pa se ob sobotah suče okrog 50.000.

Na ljubljanskem trgu najdete pridelke iz vse države. Iz ljubljanske okolice dobivamo povrtnino in poljščino. Štajerska, Primorska, Bela krajina in Prekmurje nas zalagajo s sadjem. Iz Dalmacije prihaja sadje, paprika in lubenice. Split z okolico in otok Hvar nas pozimi zalagata s solato.

Da je izbira še pestrejša, poskrbe razni izdelovalci ročne obrti. Tako lahko kupite ribniško leseno robo, lonce iz Mlake, prtiče in ročno izdelane preproge iz Bosne, obutev in drobno konfekcijo in še marsikaj

Ko tam premine, pripeljejo svoje blago pridelovalci solate iz okolice Beograda. Grozdje dobimo iz Srbije, Vojvodine in Djevdjelije; lubenice iz Črne gore in Negotina. Makedonija je najmočnejši dobavljač paprike, paradižnika, čebule in stročjega fižola. Vršac ima na našem trgu stalno mesto izvrstnih vin. Hrvatska pa nas pozimi zalaga z zaklano perutnino, odojki in jajci.

Mesarji imajo svoje prodajne prostore v Plečnikovih arkadah. V sodelovanju z velikimi mesnimi pridelovalci Srbije in Slovenije urejajo prav zdaj nove, sodobno hlajene prostore za prodajo mesa in mesnih izdelkov.

In končno ne smemo pozabiti prodajalk rož, ki imajo svoj prostor za stolnico. Pravijo, da imajo Ljubljancani nad vse radi

trg množico krizantem in drugega cvetja. Ribarnica pa je že zdaj vzorno in moderno urejena in je bogato založena z najrazličnejšimi ribami iz domačega morja in tujih oceanov. V načrtu pa je zgraditev bazena za prodajo sladkovodnih rib in ribja restavracija.

Posebno živahno je na trgu v poznem poletju ko začno gospodinje nakupovati ozimnico. Takrat je izbira še posebej velika. Proti poldnevu vrvež malo preneha. Gospodinje se vračajo s polnimi cekarji, mnoge tudi z avtomobili odpeljejo živila domov. Bronasti kip prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika ob Ciril-Metodovi ulici pa se nekam skrivnostno in zadovoljno nasmiha. Ta kip je nekakšen neuradni čuvar trga. Nekoč je namreč na prostoru današ-

rože in je zato ljubljanski trg najbolj založen trg s cvetjem. Pri nas dobite slovite splitske nageljne ter nageljne in drugo cvetje z Reke in Opatije, iz okolice Zagreba in Ljubljane. Ob prazniku dneva žena, ob Novem letu ali ob koncu šolskega leta težko najdete Ljubljana, ki bi ne kupil šopka rož. Za dan mrtvih pa pripeljejo na

nje tržnice stala ljubljanska gimnazija. Toda naš pesnik Valentin Vodnik, najbrž tudi če bi živel, ne bi nasprotoval temu, da danes stoji njegov kip pred našo največjo mestno tržnico. Saj ni pisal samo pesmi, ampak se je tudi na kuharske dobrote dobro spoznal. Spisal je namreč tudi prvo slovensko kuharsko knjigo.

OTROCI BERITE

LJUBI OTROCI!

PRIŠLA JE HLADNA, DEŽEVNA JESEN IN MI PRINESLA SITNO IN NEPRIJETNO BOLEZEN: DOLGOČASJE.

MOJA MAMA, KI POZNA ZDRAVILA ZOPER VSE BOLEZNI, MI JE REKLA: »LEPO KNJIGO VZEMI V ROKE, PA TI NE BO VEČ DOLG ČASI!«

UBOGAL SEM JO IN ZAČEL BRATI. VERJEMITE MI: IMELA JE PRAV. OB KNJIGAH SE IMENITNO ZABAVAM. Z ZGODBAMI POTUJEM PO TUJIH DEŽELAH. VČASIH SE PRESELIM V PRETEKLOST, DRUGIČ V BODOČNOST.

ČE TUDI VAS, LJUBI PRIJATELJI, MUČI PODOBNA BOLEZEN, MI PIŠITE. SPOROČIL VAM BOM NASLOVE ZGODB, KI SO MI BILE NAJBOLJ VŠEČ. PRAV GOTOVO BODO TUDI VAM PREGNALE DOLGOČASJE IN VAS IMENITNO ZABAVALA.

POZDRAVLJA VAS

VAŠ MIHEC

JANKO SAMEC

KLOPOTEC V JESENI

KLIP-KLIP-KLIP, KLOP-KLOP-KLOP!
V VRABCEV SE TROP
PESEM KLOPOTCA NEUTRUDNO ZAGANJA:
NI ZA TVOJ ZOB... KLOP – KLOP!
Z GROZDJA ZOREČEGA, V SONCU BLESTEČEGA
URO ZA URO VES DAN JIH PREGANJA:
KLIP-KLIP-KLIP, KLOP-KLOP-KLOP!

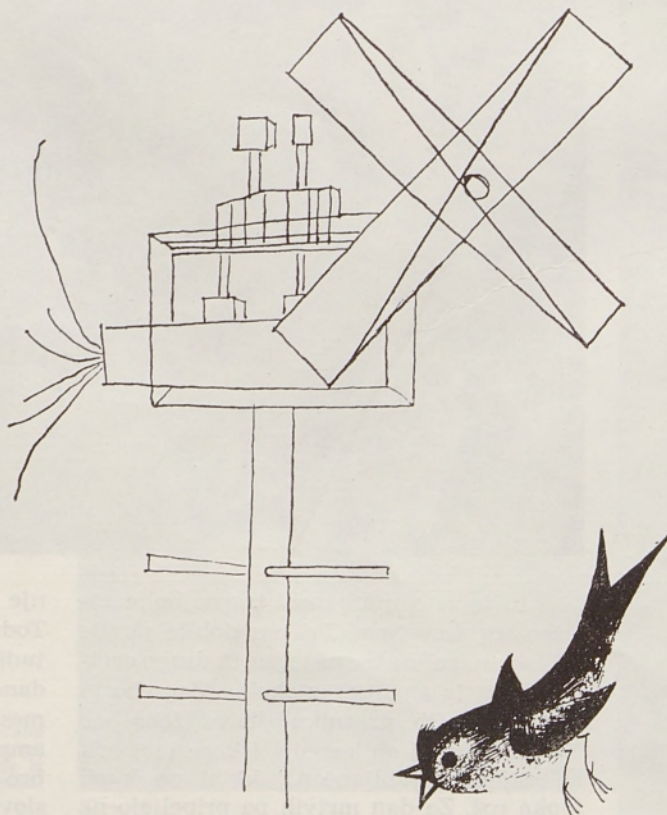
KLOP-KLOP-KLOP, KLIP-KLIP-KLIP!
VČASIH ZA HIP
GLAS SE KAR SAM MU POD VETROM PREVRŽE:
KMETIČ, KAR V HRIB... KLIP-KLIP!
SRCA VESELEGA, DO HRAMCA BELEGA!
GROZDJE JE ZRELO, DA SAMO SE TRŽE!
KLOP-KLOP-KLOP, KLIP-KLIP-KLIP!

CRTOMIR SINKOVEC

UGANKA

ČE NIMA SAPE,
LE BEDI,
ČE VETER PIHA,
OŽIVI:
TATOVE STRAŠI
IN PODI.

(klopotec)

RISALA: LIDIJA OSTERC

POZABLJENO JABOLKO

JANA

KAMORKOLI POGLEDAŠ – VSE SE PRIPRAVLJA NA ZIMSKI POČITEK. SONCE ZASPA NO KUKA SKOZI JESENSKE MEGLE; VSAK DAN BOLJ ZGODAJ SE ODPRAMI ZA GORE.

VRTOVI SO POSPRAVLJENI IN POGRABLJENI; NE ENE ROŽICE NE NAJDEŠ NA GREDICI NE ENE GLAVICE NA NJIVI.

NOČNI VETER JE SPIHAL ZADNJE LISTE Z DREVES IN VEJE, GOLE IN ŽALOSTNE ŠTRLE PROTI NEBU. LE Z JABLANE SREDI VRTA BINGLIJA POZABLJENO JABOLKO.

ŽALOSTNO SE OZIRA OKROG IN PREMIŠLJUJE: ZAKAJ GA NIHČE NI UTRGAL? ALI JE MAR TAKO GRDO IN PIŠKAVO, DA GA NIHČE NE MARA? NAPIHUJE LICA, DA BI BILO VIDETI VEČJE, TODA NIKOGAR NI NA VRTU, DA BI GA OPAZIL. VSE BRATCE SO POTRGALI IN ODNESLI V SHRAMBO, LE NJEGA SO POZABILI NA VRTU. SAMO SAMCATO BINGLIJA Z VEJE; OD SAMOTE IN ŽALOSTI MU RDIJO LICA.

TEDAJ SE NA VRTU PRIPODIJO OTROCI. PRAVZAPRAV NIMAJO KAJ POČETI TOD. PUST IN PRAZEN JE VRT BREZ ROŽ IN BREZ LISTJA. LE SPOMINI SO JIH PRIGNALI NAZAJ. KAKO LEPO SO SE POLETI IGRALI MED VISOKO TRAVO IN KOLIKOKRAT SO PLEZALI NA KROŠNJE DREVES IN SE SLADKALI S SOČNIMI SADEŽI!

OZRO SE MED GOLE VEJE; TEDAJ PA VSI HKRATI ZAKLIČEJO: »ŠE ENO JABOLKO JE POČAKALO NA NAS!«

RAZVRSTE SE POD JABLANO IN STRME V POZABLJENI SADEŽ.

»STAVIM,« ZAKLIČE IGOR, »DA JE TO NAJDEBELEJŠE JABOLKO, KI JE ZRASTLO NA NAŠEM VRTU!«

»STAVIM,« ZAKLIČE MAJA, »DA JE TO NAJBOLJ RDEČE JABOLKO, KI JE ZRASTLO NA TEM VRTU.«

»STAVIM,« ZAKLIČE METKA, »DA JE TO NAJSLAJŠE JABOLKO, KI JE ZRASTLO NA NAŠEM VRTU.«

MATIČEK, KI JE NAJSPRETNEJŠI, PA ROČNO SPLEZA NA DREVO, UTRGA JABOLKO IN GA ODNESI NA TLA.

LE KAJ BI Z NJIM?

ČIGAVO BO TO NAJLEPŠE JABOLKO? KDO GA BO POJEDEL.

»MOJE BO,« PRAVI IGOR, »JAZ SEM GA PRVI ZAGLEDAL.«

»MOJE BO,« PRAVI MATIČEK, »JAZ SEM SPLEZAL PONJ.«

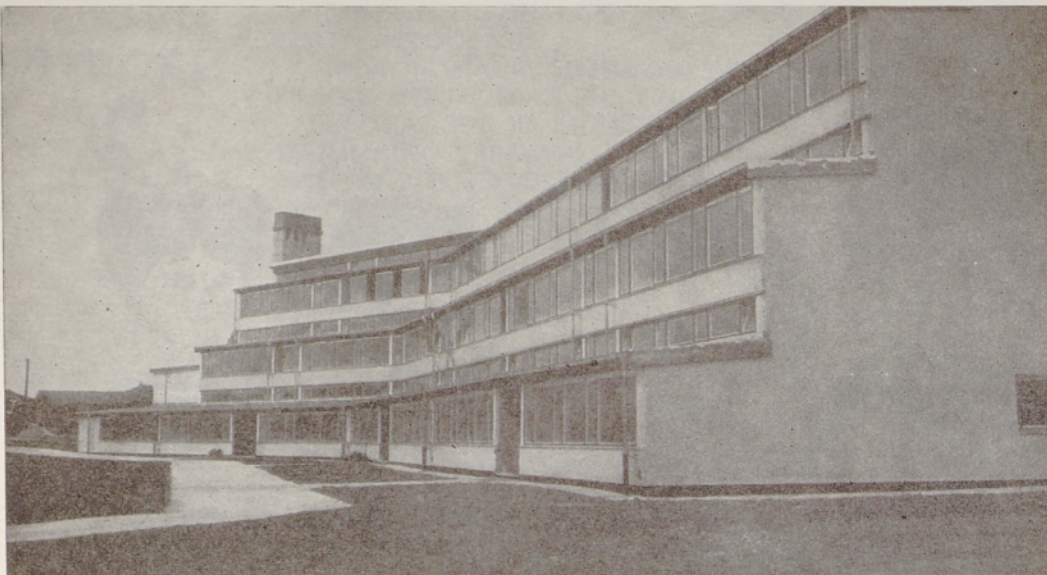
»MOJE BO,« PRAVI MAJA, »JAZ SEM NAJMANJŠA IN SEM GA NAJBOLJ POTREBNA.«

METKA PA ZAKLIČE: »NE IGORJEVO NE BO NE MATIČKOVO IN NE MAJINO. BABICI GA BOMO ODNESLI. BABICA JE NAJBOLJ PRIDNA. NOS MI PRAVI, DA NAM JE SPEKLA POTICO IN LE ONA ZASLUŽI TO NAJLEPŠE IN NAJSLAJŠE JABOLKO.« OTROCI SO PRIKIMALI. STEKLI SO K BABICI IN JI PODARILI JABOLKO. EJ, KAKO GA JE BILA BABICA VESELA! PRI PRIČI JE VSAKEMU OTROKU ODREZALA DEBEL KOS POTICE. IN MEDTEM, KO SO SE OTROCI SLADKALI S POTICO, JE BABICA OBCUDOVALA JABOLKO IN GOVORILA: »RES, TO JE NAJLEPŠE IN NAJVEČJE JABOLKO, KI JE KDAJ ZRASTLO NA NAŠEM VRTU. SRCE MI NE DA, DA BI GA SAMA POJEDLA.«

RAZDELILA GA JE NA PET DELOV: ŠTIRI DEBELE IN ENEGA TENKEGA, TENKEGA. DEBELE JE RAZDELILA MED OTROKE, TENKEGA JE ODRŽALA ZASE.

TAKO SO BILI VSI DELEŽNI TEGA NAJLEPŠEGA JABOLKA IN VSI SO BILI ZADOVOLJNI.

ČE PA JE BILO ZADOVOLJNO TUDI JABOLKO, TEGA NAM TA ZGODBA, ŽAL, NE POVE.

1
Nova šola v Ajdovščini2
Osnovna šola v Izoli3
Nova šola v Dobrovem v Brdih

V Sloveniji je bilo v zadnjih treh letih namenjenih nad 20 milijard starih dinarjev za izgradnjo novih osnovnih, srednjih, visokih in posebnih šol oziroma za modernizacijo starih šolskih poslopij. Samo osnovnih šol je bilo od leta 1964 do danes zgrajenih 53 oziroma bo dograjenih še to jesen, razširjenih z dozidavami 25 šolskih zgradb, 90 šol pa prenovljenih in sodobno urejenih.

V septembru so sprejele svoje prve učence tudi tri sodobno urejene nove šole na Primorskem. Slovesno so odprli novo šolo v Dobrovem v Brdih, ki je res lepa, svetla in prostorna. Za gradnjo so potrošili več ko tristo milijonov starih dinarjev. Republika je pomagala občini s posojilom 124 milijonov, ostalo so pa zbrali prebivalci občine Nova Gorica preko svojega občinskega proračuna in drugače. Precej so prispevali domačini in delovni kolektivi iz drugih krajev občine.

V novi šoli so prvič sedli v šolske klopi tudi učenci v Izoli, kjer so jo tudi zelo potrebovali. Saj se je prebivalstvo tudi v Izoli v zadnjih letih precej pomnožilo. Včasih je Izola v šolah imela 800 šolarjev, zdaj jih ima pa še tisoč več. Samo osnovnošolcev je v Izoli 1400. Za novo šolo je dala republika Slovenija 112 milijonov dinarjev posojila, nad 270 milijonov dinarjev so pa zbrali sami občani. Posebno veliko razumevanja za gradnjo te šole so imeli pri delovnih kolektivih, saj so leta 1961, ko so šolo že začeli graditi, dali za gradnjo 10 milijonov dinarjev, naslednje leto pa še 75 milijonov. V letih 1962—1964 pa so s pet odstotnim deležem od osebnih dohodkov zbrali nad 62 milijonov.

Tretja nova šola, ki je bila letos izročena namenu, je v Ajdovščini. Šolo so zgradili v okviru organizirane akcije, ki jo vodi republiški sekretariat za prosveto in kulturo. Ta si prizadeva, da bi bila

gradnja čim cenejša, kljub temu, da objekt obdrži vso potrebno kvaliteto. Šola v Ajdovščini je prva, ki je bila zgrajena v okviru te akcije. Zgradili so jo v enem letu. Občina je dobila 170 milijonov posojila iz republiškega proračuna, preostala sredstva pa je zbrala sama. V celoti je gradnja veljala nekaj nad 300 milijonov dinarjev.

Jubilej slovenske znanstvenice

Nedavno je slavila v Ljubljani svoj 80. rojstni dan znana slovenska znanstvenica dr. Angela Piskernik. Po poreklu je Korosica, iz Lobnika pri Železni kaplji. Učiteljske je obiskovala v Celovcu, maturirala je v Gradcu, od tam pa jo je življenjska pot povedla na Dunaj, kjer je obiskovala univerzo. Na dunajski univerzi je v zgodovinskem letu 1914 prejela za svoje delo s področja botanike kot prva Slovenka doktorski naslov. Kasneje je poučevala kot profesorica naravoslovja v Sloveniji. Nekaj časa je živela tudi na Dolenjskem, ko je službovala kot profesorica na novomeški gimnaziji. Med študenti je bila zelo priljubljena. Med ljubitelji našega rastlinstva in študenti naravoslovja je zelo popularna njena knjiga »Ključ za določanje cvetnic in praprotnic«.

Kot zavedna Slovenka se je vselej in povsod potegovala za enakopravnost in svobodo našega naroda. Tudi v najtežjih dneh ni zatajila tega svojega prepričanja. Zato je morala v zloglasno taborišče Ravensbrück in je komaj ušla plinski celici.

Razprava o financiranju izobraževanja

V Sloveniji je bil do 20. septembra v javni razpravi osnutek zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje v naši republiki. Ta osnutek je bil sicer le načelen, saj ni predvideval nobenega odstotka, po katerem naj bi se zbiral denar, kljub temu pa je pomemben dokument, ki je bil še zlasti važen za številne šolske kolektive. Med javno razpravo so se morali zainteresirani predvsem odločiti, katere dejavnosti izobraževalnih zavodov naj bi financirali iz sredstev, ki se bodo zbirala v sklad izobraževalnih skupnosti in kakšna sredstva bodo za to potrebna.

**Igralec
in
recitator
Janez
Rohaček**

**KULTURA
KULTURA
KULTURA**

Pred mnogimi leti, še pred prvo svetovno vojno, sta prišla iz Slovaške v Ljubljano mlada človeka — žena in mož. On delavec, ona gospodinja. Ni jima bilo postlano z rožicami: otroci so prihajali na svet drug za drugim, denarja je bilo malo, kruha nikoli preveč, devet lačnih ust pa je kar naprej spraševalo in prosilo zanj. Vsakega rojstva sta bila vesela — vesela novega člana družine in obenem zaskrbljena.

Tudi ko se je rodil Janez, je bilo tako. In ko je fant odrasel šolskim klopem, ni bilo mogoče misliti na nadaljnje šolanje. V uk so ga dali. V Strojnih tovarnah in livarnah v Ljubljani je postal železostrugar in tako je vsak dan hodil na šiht, dokler niso v letih krize pred vojno tovarne zaprli. Janez se je pridružil množici brezposelnih; ker pa je bilo treba živeti, je začasno delal to in ono. Pozneje se mu je nasmešnila sreča: postal je voznik tramvaja v Ljubljani, nato pa je napredoval celo do sprevodnika. Vsaj za silo je bil preskrbljen in bolj brez skrbi se je lahko posvečal svojemu priljubljenemu konjičku — odrski igri.

Kot tramvajski sprevodnik je tudi dočkal drugo svetovno vojno. Bil je aktivist Osvobodilne fronte, zato so ga italijanski okupatorji odpeljali v zapore v Italijo. Več kot leto dni je bil tam. Osvoboditev pa je

doživel doma. In spominjam se ga — na prvem ljubljanskem mitingu v Šiški je z odra zazvenela njegova klana beseda: recitacija v čast osvoboditeljem!

Janez Rohaček, nekdanji železostrugar in tramvajski voznik je danes daleč naokrog znani dramski umetnik, prvak Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, interpret mnogih likov v radijskih in televizijskih dramskih delih, filmski igralec, recitator, dober znanec mnogih slovenskih izseljencev v Evropi pa tudi v Ameriki.

Že vrsto let se pozna.

Prvič sem ga slišal in videl, ko je nastopal v neki drami, takrat še igralec — amater. Ko se je v dvorani prižgala luč, so bili le redki med gledalci, ki si ne bi otirali solz. Janez Rohaček je s svojo igro osvojil vse.

In danes? Ni ga, ki bi znal tako povedati slovensko narodno pesem, naj bo šaljiva ali otožna. Glas kot veliki bronasti zvon! Pa razni dramski liki, radijske in televizijske stvaritve! Janez Rohaček je danes pojem!

— Človek bi rekel, da si igralec že menda od rojstva?

— To ravno ne, dosti manj pa tudi ne! Štirinajst let mi je bilo, ko sem prvič zares stopil na oder. Igrali smo igro »Damoklejev meč« in strašno sem bil važen, čeprav sem bolj molčal kot govoril. Bolj sem bil »meč« kot pa igralec!

— In kje si doživel ta svoj ognjeni krst?

— Pri Svobodi v Spodnji Šiški. Tam smo stanovali. Vse do leta 1935 sem nastopal na tem odru, potem pa je bila Svoboda kot delavsko-prosvetno društvo prepovedana. Starejši ko sem postajal, večje vloge sem dobival, nazadnje sem bil že nekakšen »prvak« Svobodinega gledališča. Po Svobodi sem se pridružil amaterskemu gledališču Vodnik v Zgornji Šiški in Sokolu. Tu sem ostal vse do vojne.

— Kdaj pa si se »sprevrigel« v poklicnega igralca?

— Že na jesen leta 1939 so me povabili v ljubljansko Dramo. Pri Sokolu v Šiški smo igrali »Pesem s ceste«, jaz pa sem imel v njej vlogo Miška. Nemara sem še kar igral, saj me najbrž drugače ne bi povabili. Toda odklonil sem — niti pomisliti si nisem upal, da bi postal član tako renomirane gledališke hiše s takimi mojstri, kot so bili Ivan Levcar, Skrbinšek in drugi. Čisto preprosto: nisem se čutil sposobnega za Dramo.

— Korajžjo si dobil šele po vojni?

— Šele po vojni. Takrat so me ponovno povabili. S strahom sem se odzval, saj bi morebitni neuspeh morda za vselej pretrgal moje gledališke ambicije. Pa je kar šlo in brž ko je bila ustanovljena Akademija za igralsko umetnost v Ljubljani, sem se vpisal vanjo. Tu sem tudi diplomiral iz umetniške besede in dramske igre.

Kot diplomant Akademije in že uveljavljeni igralec je dobil Janez Rohaček mesto v ljubljanskem Mestnem gledališču; tu je ostal štiri leta. Od sezone 1955/56 naprej pa je ves čas član Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, osrednje gledališke hiše v Sloveniji.

V dosednji umetniški karieri je igral Janez Rohaček različne like. Toda najbolj so mu pri srcu karakterne vloge. Rad se spominja svojih upodobitev župnika v »Martinu Kačurju«, zdravnika v »Lepi Vidi«, mežnarja v »Dolini Šentflorjanski« in drugih.

Še bolj kot igralec pa je morda Janez Rohaček znan v vsej Sloveniji kot izvrsten recitator. Prvi po vojni je začel gojiti recitacijo slovenske narodne pesmi in z njo je prepotoval dobršen del naše domovine. Skoraj bi laže našli tiste kraje, kjer Rohaček še ni nastopil, kot pa one, v katerih je že bil.

— Najraje recitiram Prešernove, Gradnikove in Kettejeve pesmi. Zelo so mi pri srcu partizanske, nič manj tudi slovenske narodne, ki sem jih prav načrtno zbiral.

Janez Rohaček je bil že dvakrat ali trikrat med našimi rojaki v evropskih deželah, predvsem v Franciji, Zahodni Nemčiji in Holandiji. Prvič s kvintetom Avsenik in Fanti na vasi, pozneje z Zadovoljnimi Kranjci. Tisti, ki so bili na omenjenih nastopih, se gotovo spominjajo »Srečnega Blažeta«, »Gorenjske narodne«, »Ciganske« ali občuteno in umetniško podanih »Zdravice« Franceta Prešerna, »Rošlina in Verjanka« in drugih! Ob Rohačkovi klani besedi so ljudje kot onemeli in če je bil ob koncu aplavz včasih celo večji kot ob valčkih in polkah, ni nič čudnega. Celot tujci, ki so ga poslušali, so pravili, da jih je s svojo besedo skoraj prepričal, čeprav ne vedo, kaj je hotel povedati!

— Veš, takih gostovanj si pa še želim. Tako prijetno domače je bilo. Kdo ve, če bo še kdaj prišlo do tega?

Mislim, da to ni nemogoče! Kaj menite?

Ernest Petrin

Okrog desetisoč ljudi se je 11. septembra zbralo v Vrsnem pod Krnom, rojstnem kraju pesnika Simona Gregorčiča. Ob 60-letnici pesnikove smrti je bila tam velika slovesnost. Njegovo rojstno hišo so s pripjevki Slovencev doma in v zamejstvu odkupili in spremenili v muzej

Nove knjige

Bogastvo naših ljudskih pesmi je spodbudilo mnoge pesnike, da so posegali v vsebino in obliko zapiskov ljudskega pesniškega izročila. Že Prešeren je ustvaril nekaj najlepših prepesnitev narodnih umotvorov. Med obema vojnama pa se je z umetno obdelavo ljudske pripovedne pesmi najbolj ukvarjal pesnik Pavel Golia. V njegovi zapuščini se je ohranila cela zbirka takih prepesnitev in zdaj je ta zbirka pod naslovom »Gospod Baroda« izšla pri založbi Mladinska knjiga. V njej je zbranih štirideset naših najlepših narodnih pripovednih pesmi, kot so pesmi o Kralju Matjažu, Gospodu Barodi, Trdoglavu in Marjetici, Galjotu, Ribniški Alenčici, Hudobnem graščaku itd. Pavel Golia se je precej svobodno loteval motivov in snovi ljudskega pesniškega blaga v želji, da bi bile posamezne zgodbe razumljivejše in dostopnejše sodobnemu bralcu. Pesmi pa kljub temu niso izgubile svojega starožitnega čara. K temu je po likovni plati zelo uspešno prispeval slikar Jože Ciuha, katerega barvne podobe so polne srednjeveške naivnosti, živopisnosti in razgibanosti.

Državna založba Slovenije je izdala izbor lirike Frana Albrehta »Pesmi«. Pričujoča zbirka nam predstavlja pesnika kot enega tistih slovenskih izpovedovalcev, ki so moč svoje pesniške besede usmerjali predvsem v razglabljanju in reševanju naših domačih socialnih, narodno-političnih in kulturnih vprašanj. Tudi osebni problemi so ga zanimali predvsem tedaj, če so bili pomembni tudi za druge ljudi, za družbo.

Rado Bordon je pri mariborski založbi »Obzorja« izdal zajetno zbirko: »Nes(p)odobne basni«. V preobleki, ki je značilna za to slovstveno zvrst, biča napake in nepravilnosti našega časa, ki jih človek nekritično pripisuje živalskemu svetu.

Pri isti založbi so izšli potopisni vtisi Bogdana Pogačnika »Povsod so ljudje«. Bogdan Pogačnik je v povojnih letih v službi »sedme velesile« premeril domala vse kontinente. Na teh potovanjih se je srečal tako s svetovno znanimi politiki in umetniki kot s preprostimi delavci in borci za svobodo in človeške pravice, z bliščem in bedo, z modrostjo in topoglavostjo. Njegovi spisi se bero ponekod kot novele ali

črtice, ponekod pa kot razmišljanja sodobnega izobraženca ali kot pisma prijatelju z dolge poti.

Državna založba Slovenije je v zbirki »Tokovi časa« izdala knjigo »Stolp«, ki jo je spisal mladi slovenski avtor Rudi Šeligo. Njegova proza kaže vse značilnosti modernega pripovedništva, ki se skozi površino vsakdanjega videza prebija do globljih silnic človekovega ravnanja.

Založba Mladinska knjiga je v svojo zbirko »Moja knjižnica« vključila mladinski roman Jožeta Pahorja »Otrok črnega rodu«. Delo, ki je prvič izšlo leta 1947, govori o življenjski usodi predvojnega otroka in o problemih, ki so ga prizadeli zaradi socialne neenakopravnosti.

V zbirki »Sinji galeb« iste založbe pa je izšla vesela zgodba Smiljana Rozmana »Čudežni pisalni strojček«. V zgodbi srečamo osebe iz starega pravljničnega sveta, kralja, kraljeviča, princesko in druge. Te osebe pa je pisatelj prestavil v današnji svet, jim nadel vesele poteze, zraven pa pritaknil neprisiljeni pouk, ki poziva k sožitju, miru med ljudmi in zadovoljnosti, srečnemu življenju.

Zbirka jugoslovanskih novel v angleščini

Angleški prevodi iz jugoslovanske literature so sorazmerno redki in zato se vsakega tem bolj razveselimo. Tako je pred časom v Londonu izšel v zbirki The Worlds Classics ličen izbor jugoslovanskih novel pod naslovom Yugoslav short Stories kot 608. zvezek te zbirke.

Novele je zbral, prevedel ter oskrbel z uvodom Svetozar Koljević, profesor angleške literature na univerzi v Sarajevu. Delo je sad njegovega dveletnega bivanja na univerzi v Bloomingtonu (Indiana ZDA), kjer so mu — kakor sam pravi — pomagali tudi tamkajšnji študentje angleškega jezika in primerjalne literature.

Knjiga se začne z uvodom, v katerem prevajalec podaja pregled jugoslovanskih literatur, nato pa na kratko označi vsako izmed prevedenih novel obenem s podatki o posameznih pisateljih. Nato sledijo v prevodu dela 18 jugoslovanskih novelistov od najstarejših iz druge polovice prejšnjega stoletja do sodobnikov.

Od Slovencev so zastopani Ivan Cankar, Miško Kranjec in Ciril Kosmač.

Collection of Yugoslav Novels in English Language

English translations of Yugoslav literature are comparatively rare and therefore every translation makes us still more happy. A short time ago, a nice selection of Yugoslav novels, under the title "Yugoslav Short Stories", was published in London in the collection "The Worlds Classics" as the 608th volume of it.

The Novels were collected, and translated by Svetozar Koljević, the professor of English literature in Sarajevo University, who also provided it with the preface.

The work is the result of his two year's stay in the University of Bloomington (Indiana USA), where he was — as he says himself — helped by the students of English language and comparative literature there.

The book begins with the preface, in which the translator presents the general view of Yugoslav literature. Then he goes on to give the characteristics of every translated novel together with the qualities of each writer. The translation includes works of the second half of the last century up to the present day novel writers.

Slovenian writers, such as Ivan Cankar, Miško Kranjec and Ciril Kosmač are amongst those portrayed.

1
Kaj bi pikniki brez prašička na ražnju. Tudi na pikniku društva sv. Barbare v Jeanne d'Arc so jih pekli

2
Slovenske sokolice št. 442 SNPJ ob 60-letnici društva

3
Petdeset let so že članice pri društvu Slovenske sokolice: sede Frances Legat, predsednica Karolina Plutt, Ivanka Shiffrer, zapisnikarica. Stoje: Pepca Sestak, Ana Likoazar, Marie Hrovatin, Anna Svigel

FRANCIJA

■ Prireditve društva sv. Barbare v Jeanne d'Arc

Zopet se oglašamo od društva sv. Barbare iz Jeanne d'Arc, da vam poročam o društvenem delu. Za proslavo 40-letnice društva je bilo prvotno sklenjeno, da jo bomo imeli na dvorišču tukajšnje šole. Ker pa nam avgust ni prinesel lepega vremena, poleg tega pa je bilo v tem mesecu precej članov zaradi dopustov odsotnih, prireditve ni bilo. Društveno zastavo smo spremili v cerkev, kakor je tukaj običaj.

Dne 5. junija pa smo imeli za člane družabno prireditev na Holla Loo, v bližini Saint Awolda. Za člane je bil pripravljen okusen prigrizek in tudi pijače ni manjkalo. Dne 3. julija smo imeli veselico v gozdu v okolici Jeanne d'Arc. Ker je bilo lepo vreme, je prišlo veliko Slovencev iz okraja Moselle. Prav prijetno smo se zabavali in tudi naplesali, saj je orkester Fredi Rool dobro skrbel, da nam ni zmanjkalo domačih poskočnih polk in lepih valčkov. Vsem rojakom doma in po svetu pristrčne pozdrave.

Alojz Plohl,
tajnik društva sv. Barbara,
Jeanne d'Arc

ZDA

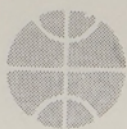
■ Jubilej Slovenskih sokolic

Med številnimi jubileji, ki jih tudi letos praznujejo naša slovenska društva v ZDA, ne smemo prezreti pomembnega jubileja društva Slovenske sokolice v Clevelandu. Letos 6. septembra je minilo šestdeset let od tistega dneva, ko se je nekaj zavednih mladih žen in deklet iz Clevelanda zbralo na domu Zalokarjeve Nežke z namenom, da uresničijo svojo zamisel in ustanove žensko podporno društvo. V program so si zapisale: buditi med članicami narodno zavest, gojiti družabnost in telovadbo ter podpirati članice v bolezni. Na prireditvah so članice nastopale v sokolskih krojih.

V prvi odbor so bile izvoljene: za predsednico Agnes Zalokarjeva, ki še živi, za podpredsednico Rose Benedict, za tajnico Pavla Lovrenčič in za zapisnikarico Sofija Vilhar-Birk.

Leta 1910 se je društvo Slovenske sokolice združilo z društvom sv. Barbara, ki se je nato v letu 1918 združilo s Slovensko delavsko podporno zvezo, kjer so Slovenske sokolice dobile št. 51. Čez dve leti pa se je Slovenska delavska podpora združila s Slovensko narodno podporno jednoto in tedaj so dobile Slovenske sokolice št. 442.

Skozi vseh dolgih šest desetletij korakajo Slovenske sokolice odločno in zvesto po isti načelni poti, katero so začrtale ustanoviteljice. Pred leti, ko je bilo društveno življenje v Clevelandu v razcvetu, so Slovenske sokolice uprizarjale tudi dramske igre, prirejale veselice, vinske trgatve, piknike in podobno. Piknik Slovenskih sokolic, ki ga prirede vsako leto na izletniških prostorih SNPJ v Chardonu, Ohio, kjer so tudi članice te farme, je zelo popularna in priljubljena prireditev. Sicer je pa danes dejavnost društva predvsem na področju dobrodelnosti. Slovenske sokolice podpirajo razne dobrodelne ustanove, predvsem zavetišče za ostarele v Clevelandu, izkazale so se pa tudi pred leti pri pomoči Sloveniji. Kadar oddide članica na svojo

NAŠI PO SVETU

poslednjo pot, se poslove od nje s toplo sestrsko besedo in šopkom slovenskih rdečih nageljnov, da ji bo lažji počitek v tuji deželi.

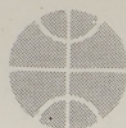
Toda ne le ob grenkih urah slovesa, tudi sicer se radi Slovenske sokolice zbero, da se na prijetnem družabnem večeru po napornem delovnem dnevu malo povesele tako po domače. Društvo ima tudi svoj mladinski oddelek: mamice pripeljejo vanj svoje otroke in stare mamice svoje vnučke. Tako so vsi kakor ena velika, vesela razumevajoča družina.

Pred desetimi leti je društvo zelo slovesno praznovalo svoj zlati jubilej z banketom in bogatim koncertnim programom, pri katerem so sodelovali znani solisti, trio Zarje in kvartet Slovana. Dirigent je bil Anton Schubel. Govorili so: tajnica Cecilia Shubel, senator Frank J. Lausche, ustanoviteljica in prva predsednica Nežka Zalokar in glavni predsednik SNPJ Joseph Culkar.

Vrlim Slovenskim sokolicam ob 60-letnici tudi naše tople čestitke!

Uredništvo

1
Članice Slovenske ženske zveze na pikniku na Otočcu. V sredi častna predsednica Marie Prisland in glavna tajnica Albina Novak

2
Naraščaj SZZ pridno pleše slovenske polke in valčke. Vodi jih (prva na desni) Miriam Leskovar, hčerka urednice Zarje

3
Najbolj prizadevne odbornice SZZ. Prva med stoječimi na levi sedanja predsednica Antonija Turek, zadnja na desni urednica Zarje Corinne Leskovar

■ Štiri desetletja Slovenske ženske zveze

Slovenska ženska zveza v ZDA zaključuje letos četrto desetletje svojega uspešnega delovanja. Ustanovljena je bila 19. decembra 1926 v Chicagu. Pobudo za njeno ustanovitev je dala in ji tudi krepko pomagala pri prvih korakih v življenje njena današnja častna predsednica, Marie Prislandova iz Sheboygana Wisc., po rodu iz Rečice v Savinjski dolini.

S svojo mnogostransko dejavnostjo si je Slovenska ženska zveza skozi štiri desetletja spisala obširno zgodovino, o kateri je podrobneje spregovorila Marie Prislandova v Slovenskem izseljenskem koledarju, letnik 1965. Zato bomo na tem mestu le kratko povzeli poglobitve dejavnosti SZZ od začetka do danes ter jih ponekod dopolnili z novimi podatki.

Ob ustanovitvi je imela SZZ dve podružnici: prvo v Sheboyganu, Wisc. in drugo v Chicagu. Obe skupaj sta imeli 72 članic. Že po dveh letih je število podružnic naraslo na enainvajset, zdaj pa ima že 96 poslujočih podružnic v štirinajstih ameriških državah s skupno 12.000 članicami.

Da bi ustvarila živo vez med podružnicami, je Zveza začela izdajati svoje glasilo, mesečnik Zarjo. V juliju 1929 je izšla prvič. Njena prva urednica je bila zdaj že pokojna Julie Gottlieb. Za njo sta revijo urejali Josephine Račić in Albina Novak. Sedanja urednica Zarje pa je Corinne Leskovar, hčerka glavne tajnice Albine Novakove.

Zarja je v pravem pomenu besede ogledalo mnogostranske in živahne dejavnosti Zveze in njenih številnih podružnic. Posebna privlačnost pa je prav gotovo za vse članice stalna rubrika Marie Prislandove pod naslovom »Oh, ta svet«, v kateri po domače kramlja in modruje o mnogočem: od spominov in doživetij iz domačega kraja, do raznih zanimivosti, aktualnih obvestil pa vse tja do dobrodušnih in hudomušnih šal.

V krožkih se razvijajo različne dejavnosti: gojijo petje, družabnost, dramatiko, prirejajo razne tečaje itd. Nekatere podružnice imajo tudi lastne knjižnice. Od prireditev so zelo priljubljene razstave ročnih del in nazorno prikazovanje peke slovenskega peciva itd. Že nekaj desetletij deluje v okviru SZZ tudi kegljaška liga. Več sto članic se vsako leto pomeri v tej spretnosti na kegljaškem tekmovanju.

Omeniti moramo tudi publicistično dejavnost. Zveza je izdala zbirko nad dvesto slovenskih pesmi, ki jo je uredila Albina Novakova. Leta 1950 je izdala slovenske pesmi z notami, ki jih je uredil slovensko-ameriški pesnik in skladatelj Ivan Zorman. V redakciji Albine Novakove je izšla l. 1951 v angleščini kuharska knjiga za pripravo slovenskih jedi. Razprodanih je bilo blizu 20.000 izvodov. Zaradi velikega zanimanja je glavni odbor Zveze leta 1963 izdal kuharsko knjigo v novi razširjeni izdaji.

Ena najpomembnejših dejavnosti pa je vsekakor Zvezino delo z mladino. Na konvenciji v Chisholmu v Minnesoti so leta 1939 med drugim sprejele pomemben sklep: ustanovitev mladinskega oddelka. Sklep so uresničile. Tudi svoje uradno glasilo Zarjo so prilagodile svoji novi dejavnosti — razširile so jo na angleški del, da bi bila bolj dostopna mlademu, v Ameriki rojenemu članstvu. Mladinski krožki so danes ponos podružnic.

Ker se odbor in članice zavedajo, kolikšnega pomena je za vsakega mladega človeka izobrazba, so pri Zvezi že pred dvajsetimi leti ustanovile šolninski sklad. Iz tega sklada poklanja Zveza že skozi 17 let vsako leto po dve štipendiji, vsako po 200 dolarjev, marljivim študentom in študentkam, ki jih starši ne morejo, oziroma jih težko šolajo. Točasno ima zveza v šolninskem skladu 9000 dolarjev. Letos, ob svoji 40-letnici so podelili namesto dveh štiri štipendije.

Med zadnjo vojno je Zveza prispevala 3090 dolarjev za pomoč okupirani domovini. Članice zveze so prispevke zbirale po svojem glasilu Zarji. Akcijo je vodila tedanja glavna tajnica Josephine Erjavec. Tudi po vojni so SZZ in posamezne njene podružnice izdatno pomagale rodni deželi s pošiljkami oblek, živil, zdravil, zdravniških instrumentov, šolskih potrebščin itd. Vrednost vseh pošiljk je znašala nad 34.000 dolarjev.

Ob svojem jubileju je SZZ razpisala nagradno kampanjo za pridobivanje novih članic, ki bo nedvomno uspešna in bo še okrepila njene vrste. Lep uvod v jubilejno leto je bil koncert mlade slovenske mezzosopranistke Marije Kranjc-Fishinger letos 13. marca v Clevelandu. Koncert je odlično uspel in obogatil šolninski sklad zveze s 500 dolarji čistega dobička. Podružnice Slovenske ženske zveze iz države Wisconsin so imele jubilejno prireditev 11. septembra v Sheboyganu. Tudi na tej je na koncertnem programu sodelovala Marija Kranjc-Fishinger, o kateri pravijo poznavalci dobrega petja, da je

pevka izrednih kvalit. Čeprav zdaj, ko to pišemo, še nimamo poročil o tej proslavi, smo prepričani, da je lepo uspela, kakor tudi proslava podružnice št. 2, ki bo oktobra v Chicagu.

Slovenski ženski zvezi, ki v povojnih letih redno organizira skupinske obiske v domovino ter s tem seznanja tudi naše mlajše na tujem rojene generacije z našo deželo in našo današnjo stvarnostjo, — toplo čestitamo k jubileju, ki naj bo pobudnik še novim uspehom in jubilejem.

Uredništvo

■ Dvajset let pevskega zbora »Triglav«

V Clevelandu je več slovenskih zborov na vzhodni strani mesta, na zahodni strani pa je le eden. To je zbor »Triglav«, ki je bil ustanovljen leta 1947. V zboru so starejši in mlajši ljudje, predvsem tu rojeni, nekaj pa je nas rojenih tudi v Sloveniji. Vsi pa želimo še dolgo let ohraniti našo lepo slovensko pesem. Vsako leto imamo en koncert in to prvo nedeljo v maju. Prihodnji koncert bomo tako imeli v nedeljo 7. maja 1967, ko bomo proslavljali tudi 20-letnico zbora.

Veliko je dela in truda pri pevskih zbora, vse pa se pozabi, če se deluje složno. Naš zbor je imel veliko nastopov tudi drugod. V teh letih smo izgubili tri pevce in dobre podporne člane. Blag spomin vsem. Od nas je odšel tudi naš prijazen g. Šubelj, za njim vodi zbor g. Fr. Vauter. Radi obiskujemo tudi koncerte drugih pevskih zborov, še posebno smo bili veseli gostovanja Slovenskega okteta. Na naš letni koncert pa vabim vse, od blizu in daleč.

Anna Jesenko, Cleveland

■ Uspešno delo za pomoč Skopju

V septembru je bilo v New Yorku zborovanje Američanov jugoslovanskega porekla, ki so pregledali delo odbora naših izseljencev za pomoč Skopju. Na tem pomembnem sestanku se je zbralo blizu 400 zborovalcev. Navzoči so bili člani odbora za pomoč Skopju, predstavniki newyorških izseljenskih organizacij ter predstavnik Hrvatske bratske zajednice iz Pittsburgha. Zborovanja so se udeležili tudi člani stalne jugoslovanske misije pri Združenih narodih, generalnega konzulata SFRJ ter jugoslovanskih gospodarskih organizacij. Ob tej priliki so v kulturnem sporedu nastopili tudi nekateri jugoslovanski pevci, ki so na gostovanju v ZDA, in sicer Biserka in Dušan Cvejič, Ivica Šerfezi in Marko Novosel.

■ Pismo iz Arma, Kansas

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo in sporočam, da je tu umrl dobro znani rojak Anton Gabršek, doma je bil iz Št. Gotharda pri Trojanah. Po domače so mu rekli Leberjev Tone. Zapušča žalujočo soprogo in tri poročene hčerke, katerim vsi, ki smo pokojnika poznali, izrekamo toplo sožalje!

Mary Cukjati

■ Pismo z druge konvencije SNPJ

Predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj je drugi mladinski konvenciji SNPJ poslala pozdravno pismo, kjer jim je zaželela veliko uspeha pri njihovem delu. Udeleženci konvencije so se Zimi Vrščaj zahvalili z naslednjim pismom:

»On behalf of all the members of the Second SNPJ Youth Convention may I thank you for the warm greetings which you extended. Present at the convention were seventy-five youth delegates, circle directors and many spectators. All were thrilled at hearing that those in Europe have taken an interest in our undertakings. The convention itself was a huge succes. The youth became more informed about the workings of the Lodge and about the members themselves.

Sincelery yours. Barbara Turkovich, Secretary.«

■ Konvencija najstarejše slovenske podporne organizacije

V drugi polovici avgusta je zasedala v prostorih hotela Sheraton na Public Square v Clevelandu XXVI. konvencija Ameriško slovenske katoliške jednote, ki je najstarejša slovenska podporna organizacija

Frank in Josie Vognin iz Samsule na Floridi vodita slovensko šolo. Slovenščino poučuje na tej šoli Frances Benedikt iz znane slovenske družine. Zdaj je v šoli 18 učenec, ki se uče marljivo in z veseljem

v Ameriki. Kot uvodna prireditev je bila v soboto 20. avgusta za delegate in druge člane organizacije družabna zabava v Slovenskem narodnem domu na St. Clair ave, v nedeljo pa skupna maša in nato piknik na vrtu ASKJ. V imenu Slovenske narodne podporne jednote je poslal konvenciji pozdravno brzojavko glavni predsednik Joseph Culkar.

Ameriško slovenska katoliška jednota bo letos slavila 50-letnico mladinskega oddelka. Ob tem jubileju bo razpisana kampanja za pridobivanje novih članov. Na konvenciji je bil sprejet predlog za ustanovitev šolninskega sklada, ki bo imenovan po nedavno umrlem častnem predsedniku Johnu Germu. Ker je bil pokojni velik prijatelj dobrega petja in tudi sam dober pevec, bodo iz tega sklada prejeli študentje nadarjeni študentje za izpopolnitev študija na glasbeni šoli.

■ Lepo priznanje naši študentki

Mlada rojakinja Rachel Globokar iz Willowicka, O. je z odliko zaključila North High School v Eastlake, O. Posebej je bila deležna priznanja za risanje in slikanje. Njene slike so odposlali v mesto na razstavo, nato pa je prejela štipendijo v vsoti 400 dolarjev. Čestitamo!

Pismo našim delavcem v tujini

Dragi prijatelj, prosil si me, da ti opišem svoje vtise z obiska pri naših delavcih v Zahodni Nemčiji. To bom zdaj storil, čeprav z dokajšnjo zamudo. Toda ne smeš mi zameriti, če bom zapisal tudi kako kritično besedo. Sam si rekel, da moram biti odkrit in da ne smem ničesar zamolčati.

Potem ko sem se poslovil pri vas v Münchnu, sem obiskal še naše delavce v Stuttgartu, Frankfurtu, Kölnu in Hamburgu. Mimogrede sem se ustavil tudi v Mannheimu, Heidelbergu in Leonbergu. Poleg večjih skupin Slovencev v Leonbergu in Frankfurtu sem obiskal številne posameznike, delavce in intelektualce. Povsod so me lepo sprejeli: med našimi ljudmi sem se počutil kot doma. Občutil sem, da so me bili veseli. Sprejeli so me, kakor bi prinesel s seboj topel dah domačega kraja. Moji gostitelji niso mogli prikriti domotožja in ljubezni do domovine.

O naših delavcih sem slišal toliko pohvalnih besed, da me je kar razganjalo od ponosa. Delodajalci so mi govorili, da so naši delavci vestni, pridni in natančni. »To so zlate roke,« so dejali v nekem podjetju. V gradbenem podjetju v Griesheimu pri Frankfurtu so rekli o naših delavcih tole: »Take gradbene skupine zlepa ne bi našli v Evropi.« Pohvalili so tudi naše projektante.

Razmišljal sem o vzrokih, zakaj pri nas doma ne moremo doseči zahodnonemške ravni produktivnosti, ko pa imamo tako pridne delavce. Med vsemi odgovori, ki so prešinjali mojo misel, se mi je zdel še najbolj točen tale: pridnost naših delavcev lahko pride povsem do izraza v razmerah dobre organizacije dela in sodobnega tehnološkega in proizvodnega procesa, dobre dobave materiala in dovolj integriranega, med seboj funkcionalno povezanega gospodarstva.

Nekateri delavci so se potožili, da jih zares hvalijo kot dobre delavce, a vseeno nekateri Nemci zviška gledajo nanje kot na manj vredne ljudi. Tujec se v Nemčiji počuti zapostavljenega, potisnjenega na rob družbe. Zato so med njimi le redki, ki si ne bi želeli skorajšnje vrnitve v domovino.

Dragi prijatelj, ne zameri mi, če bom zdaj zapisal kritično ugotovitev. V Leonbergu so mi posamezniki pripovedovali o tem, kako težko je naše ljudi pripraviti do tega, da bi bolj organizirali svoje življenje. Čeprav stanujejo skupaj in imajo kuhinjo, živijo vsak zase, namesto da bi si organizirali skupno življenje, ki bi terjalo od vsakega posebej dosti manj truda in naporov. Lahko bi si skupaj kuhali, prali perilo, čistili prostore in podobno. Z majhnimi prispevki bi si lahko kupili televizor ali druge stvari za družabno življenje. Potem jim življenje ne bi bilo tako dolgočasno, samotarsko. Bili bi bolj složni in ne bi bilo toliko medsebojnih prepиров.

Oprosti, ker sem to zapisal. To mi je ležalo pri srcu. Bilo mi je hudo, ko sem v Hamburgu poslušal Dalmatince, kako so se jezili, ker ni urejeno to in ono, sami pa niso mignili z mezinčcem, da bi jim bilo življenje lepše. Svoje bivališče bi morali urediti tako, da bi Nemci rekli, pogledj jih, kako so čisti in redoljubni.

Na potovanju po Nemčiji sem srečal tudi marsikaterega strokovnjaka, ki ni šel v tujino, da bi si izpopolnil znanje, temveč zato, da bi tam opravljal čisto navadno delo. Nisem si mogel kaj,

da ne bi temu ali onemu rekel: Domovina te je šolala zato, da si zdaj v tujini navaden delavec. Ali te ne peče vest? V trenutku, ko so v domovini vsi napor usmerjeni v izvajanje gospodarske reforme, si pustil svoj kolektiv na cedilu, namesto da bi mu vračal. Ni še prepozno: vrni se!

Na inštitutu v Hamburgu sem srečal naše ljudi, ki si pridno nabirajo znanje in ki že komaj čakajo, da se bodo vrnili domov. Takih ljudi sem bil vesel. Videl sem, da niso šli v tujino samo zato, da bi si lahko kupili avto ali kaj drugega, temveč predvsem zato, da bi se izpopolnili v svoji stroki.

To, kar si mi pripovedoval o naših konzulatih, je res. Nekateri konzularni uslužbenci se trudijo, da bi pomagali našim ljudem, toda kaj dosti ne morejo storiti. Preveč so zaposleni z administriranjem in premalo z živimi ljudmi. Imajo tudi premalo sredstev, da bi konzulate spremenili v ustanove, kamor bi ljudje prihajali kakor domov in kjer bi se tudi počutili kot doma. V Zahodni Nemčiji je vendar sto tisoč naših ljudi, konzulati pa so organizirani, kakor bi jih bilo samo nekaj tisoč. Morda se je medtem, ko sem se vrnil v domovino, že kaj spremenilo? Bral sem, da bodo poenostavili postopek okoli izdajanja potnih listov in vizumov. Ko bi se to res kmalu zgodilo!

Zdaj ti verjamem, da se res bolje godi tistim našim delavcem, ki so šli na delo v Nemčijo organizirano. To daje možnosti, da se s pogodbami določijo medsebojne obveznosti. Za te delavce so organizirana skupna bivališča, ki so zvečine primerno urejena. So pa še razne pomanjkljivosti. Na primer: naši ljudje so premalo informirani o dogajanju v domovini. Vseposod tudi ni urejena prevajalska služba. Treba bo še marsikaj storiti, da bi naše delavce zavarovali pred možnostmi izkoriščanja.

Pa še drugič kaj.

Lep pozdrav!

F. Setine

Prosim za zdravniški nasvet

Ker berem v Rodni grudi, ki jo moj mož prejema mesečno, da objavljate tudi zdravniške nasvete, če kdo to želi, vas tudi jaz prosim za nasvet.

Na vas se obračam s prošnjo, ker tukaj ni zdravnika, ki bi mi mogel res pomagati. Stara sem 29 let, imam petletnega sina. Med nosečnostjo pred petimi leti sem dobila po obrazu temno rjave pege, ki so mi po porodu deloma tu in tam izginile, na čelu pa prav nič. Hodila sem od zdravnika do zdravnika. Eden od njih mi je dal neko mazilo in mi dejal, če mi to ne bo pomagalo, potem zame ni pomoči. To mazilo mi ni prav nič pomagalo. Po njem sem dobila na koži polno lišajev in malih mozoljev in sedaj se tudi tega ne morem rešiti. Šla sem ponovno k temu zdravniku, ki pa ne more nič ugotoviti, kaj mi je in mi pomagati.

Prosim vas, če vi veste za zdravnika v Ljubljani, ki bi vedel kaj o tem in bi mi dal nasvet, s čim bi se to izčistilo, in če bi se morda dalo dobiti tudi zdravila pri vas, jaz sem pripravljena vse plačati — zdravnika in zdravila, ker že pet let nosim te madeže na obrazu. Svetujte mi, lepo prosim. Vsak dan bom nestrpno pričakovala vašega odgovora in že vnaprej srčna hvala!

M. K., Toronto, Kanada

VPRAŠANJA ODGOVORI

Draga gospa,

Vaše pismo mi je poslalo uredništvo Rodne grude, ki Vam bo posredovalo tudi moj odgovor.

Prilagam vam recept za mazilo proti temnim lisam. Po receptu ga lahko sestavi vsak lekarnar v vaših lekarnah. Mazilo je zelo uspešno, a nekatere fine in občutljive kože ga težko prenesejo. Preden ga torej uporabite za obraz, ga preskusite na roki. Očistite kožo v komolčnem zgibu s čistim bencinom, potem pa jo namažite v izmeri za ca. 2 cm² z mazilom, ki ga boste dobili v lekarni. Če bo čez 24 ur namazana koža prav taka, kakor druga nenamazana, smete mazilo uporabiti tudi za obraz.

Zvečer si očistite obraz z mandeljnovidnim oljem, oplaknite ga z mlačno vodo in ga rahlo obrišite, mazilo pa si namažite v tanki plasti na ves obraz. Prosto pustite samo kožo okrog oči, obrvi in ustnice. Mazilo naj ostane čez noč na obrazu, zjutraj pa se umijte z mlačno vodo brez mila. Kot dnevno kremo rabite Sun Proof Cream od Elisabeth Arden, drugih kozmetičnih sredstev med zdravljenjem obraza ne smete uporabiti, le šminkate se lahko. Sun Proof Cream od Elisabeth Arden je tudi odlična podlaga za šminko. Zvečer boste šminko prav lahko zmili z mandeljnovidnim oljem.

Če pa bi preskus na roki pokazal, da imate za zdravlilno mazilo preobčutljivo kožo, nikakor ne smete mazati obraza z njim, ker bi lahko dobili težko vnetje kože. V tem primeru mi lahko pišete direktno na naslov: dr. Lejla Novak-Rejec, Ljubljana, Moše Pijade 34, Jugoslavija, in mi opišete še malo bolj natančno lišaje in mozolje, ki jih imate, da vam bom lahko poslala drug recept.

Temne lise izginejo z obraza navadno po 6—8 tednih zdravljenja. Uspeh je še hitrejši, če uživate mnogo limon in pomaranč.

Mazilo je strupeno, če bi ga pojedli, zato pazite, da ne pride otroku v roke!

Lepo pozdravljeni!

Dr. Lejla Novak-Rejec, Ljubljana

Nega oči

Tudi mlad obraz bo uvel in postaran, če so oči utrujene in veke zatečene. Zato ni dovolj, da negujete le obraz, poskrbeti morate tudi za nego oči. Veke redno mažite z oljem ali kremo. Konce prstov namočite v olje ali kremo in z njimi nežno udarjajte po vekah. Ta masaža pospešuje obtok krvi in preprečuje prerano uvelost.

Vrečice pod očmi se pojavijo zaradi najrazličnejših notranjih vzrokov. Če vam jih povzroča slaba prebava, se držite naslednjih nasvetov:

Jejte čimveč svežega sadja in zelenjave. Izogibajte se težki, mastni in zelo začinjeni hrani. Prav tako tudi močni kavi, čaju in alkoholu. Gibajte se čim več na svežem zraku. Vsako jutro, na tešče, popijte skodelico toplih, sladkih kamilic. Zoper podočesne gube pomagajo tudi obkladki iz čaja iz lešnikovega listja.

Če imate utrujene oči, položite na tilnik obkladek, namočen v toplo vodo, ki ste ji prilili nekaj kapljic špirita. Ali pa pokrijte oči z robčkom, ki ste ga namočili v mrzlo vodo. Če boste redno vsako jutro in vsak večer dajali na oči obkladke iz kamilice ali ruskega čaja, boste dolgo ohranili mladosten videz.

Vrnitev za stalno

V Franciji živim že več let, ves čas pa me vleče domov. Če bi vedel, da bi tam dobil primerno zaposlitev in stanovanje za svojo štiričlansko družino, bi se kar odločil in se povrnil za stalno. Po poklicu sem strojni ključavničar. Prištedil sem si v teh letih nekaj denarja in bi si lahko tudi kupil stanovanje, seveda ne predrago. Prosim, sporočite mi, ali je mogoče dobiti delo v kakšnem večjem podjetju v Ljubljani ali Mariboru, kjer bi se pač lažje nastanil s svojo družino.

P. R., Moselle, Francija

V Ljubljani je vedno na voljo več nezasedenih delovnih mest za strojne ključavničarje za vzdrževanje strojev v proizvodnji. Zavod za zaposlovanje bi vam lahko posredoval zaposlitev v Ljubljani, kolikor boste tu lahko dobili tudi stanovanje.

Zanimali smo se za možnosti nakupa družinskega stanovanja v Ljubljani. Po izjavi posredniškega podjetja se gibljejo cene za dvo- ali trisobna stanovanja od osem do dvanajst milijonov starih dinarjev. Izven Ljubljane in če bi šlo za kakšno stanovanje v stari hiši, bi bilo seveda temu primerno cenejše. S podrobnimi informacijami o tem vam bo z veseljem postreglo Splošno posredniško podjetje »Slovenija-promet« v Ljubljani, Tavčarjeva 6.

Čestitke po radiu

Prosim, če bi lepo pozdravili mojo sestro F. z možem T. in malo I., ki že mnogo let z veseljem prebirajo Rodno grudo v Kanadi. Obenem vas prosim, da me vpišete med naročnike vašega Izseljenskega koledarja za leto 1967. Sporočite mi, koliko stane čestitka v oddaji »Poslušalci čestitajo in pozdravljajo« in kako jo lahko plačam. Ali vzamejo tudi švedske krone?

F. B., Köping, Švedska

Vaše naročilo za Slovenski izseljenski koledar 1967 smo zabeležili. Poslali vam ga bomo najpozneje v decembru, tako da si boste lahko s prijetnim branjem krajšali zimske večere že ob novoletnih praznikih. Koledar bo letos po svoji izbrani vsebini in fotografijah gotovo eden izmed najlepših, kar smo jih do sedaj tiskali.

Čestitke vaša sestra v Kanadi verjetno ne bi slišala, če bi bila objavljena po ljubljanskem radiu. Upamo pa, da bo brala v Rodni grudi, da ji preko nas pošiljate pozdrave.

Skupinska čestitka v oddaji »Poslušalci čestitajo in pozdravljajo« stane ob delavnikih 15 N din ali 5 DM, ob nedeljah 30 N din ali 10 DM, solo plošča pa ob delavnikih 30 N din ali 10 DM, a ob nedeljah 60 N din ali 20 DM. Ker boste verjetno plačali naročeno čestitko s švedskimi kronami, izračunajte sami, koliko bi to znašalo, in pošljite besedilo čestitke z navedbo datuma, kdaj naj bo objavljeno, na naslov Radio-televizija — Poslušalci čestitajo in pozdravljajo, Ljubljana, Tavčarjeva 17. Ker prejemajo za te oddaje vedno veliko naročil, pošljite svoje naročilo najmanj 14 dni pred dnevom, ko naj bi bila čestitka objavljena.

V oddaji za izseljence ob sobotnih večerih se lahko naročajo le čestitke in pozdravi za izseljence in začasno zaposlene delavce v tujini. Čestitka v tej oddaji stane 8 N din.

Ornitev

Štiri dolga leta je trajala vojna. Kranjski Janezi so krvaveli na številnih bojiščih. Mnogo jih je izkrvavelo. Doma pa se je vse bolj oglašala lakota, pomanjkanje. Zlasti očito je bilo to v industrijskih središčih. Živila so delili na karte v skupih obrokih. Lačni otroci so jokali. Zalka se je večkrat odpeljala domov v Jurklošter, kjer je z otroki ostala nekaj tednov. Pomagala je pri poljskih delih, da so se prerinili in ni bila lakota preveč huda. Jože se je zadnje leto vojne vrnil v Trbovlje na delo, saj je cesarska Avstrija prav tako potrebovala dobrih rudarjev kakor vojakov. Hudo je garal, delati je moral vse šihte, sicer so mu zagrozili, da ga pošljejo nazaj na fronto. To ni bilo lahko — trdo prekomerno delo in zraven izčrpanost od lakote sta ga ubijala.

Po letu dni je bila vojna končana. Možje so se začeli vračati, mnogi kot invalidi, mnogi hudo bolni. Nova država Jugoslavija ni položaja delavcev v ničemer izboljšala. Iz dneva v dan je bilo slabše. Rudarji so se organizirali v delavski sindikat. Zahtevali so boljše življenjske pogoje in napovedali stavko. Stavkali so večkrat. Tudi Jože Pečnik je bil delegat pri uniji. Pri stavki leta 1923, ki je dolgo trajala, je bil odpuščen od dela in se ni mogel v Jugoslaviji nikjer več zaposliti.

Tako je moral bolj star kakor mlad na delo v francoske rudnike. Družina je šla seveda z njim. Deset let je trdo garal v črnih rovih Francije. Otroci so medtem dorasli. Franc in Ferdinand sta tudi postala rudarja.

Nato so ga z dela odpustili. Na rudniški upravi so mu povedali, da je veliko mlajših kakor on, pa so brez dela. Grenko je to za starega knapa, bolelo ga je. Odšel je na deželo in se vdinjal tu in tam pri kmetih, a je kmalu spoznal, da je za takšno delo preveč zgaran in prestar.

Sinova sta v rudniku dobro zaslužila, toda ko je ostal brez dela doma, je opazil, da ga gledata z nemim očitkom. Nekoč pa sta mu kar zabrusila, da onadva delata zanj. Žena je molčala, ni se zavzela zanj. Bila je s sinovi.

Jože je grenko spoznal, da je spet ostal sam, kakor takrat, ko je izgubil prvo ženo. Bil je sam, čeprav ima otroke in ženo, sam in še daleč na tujih tleh.

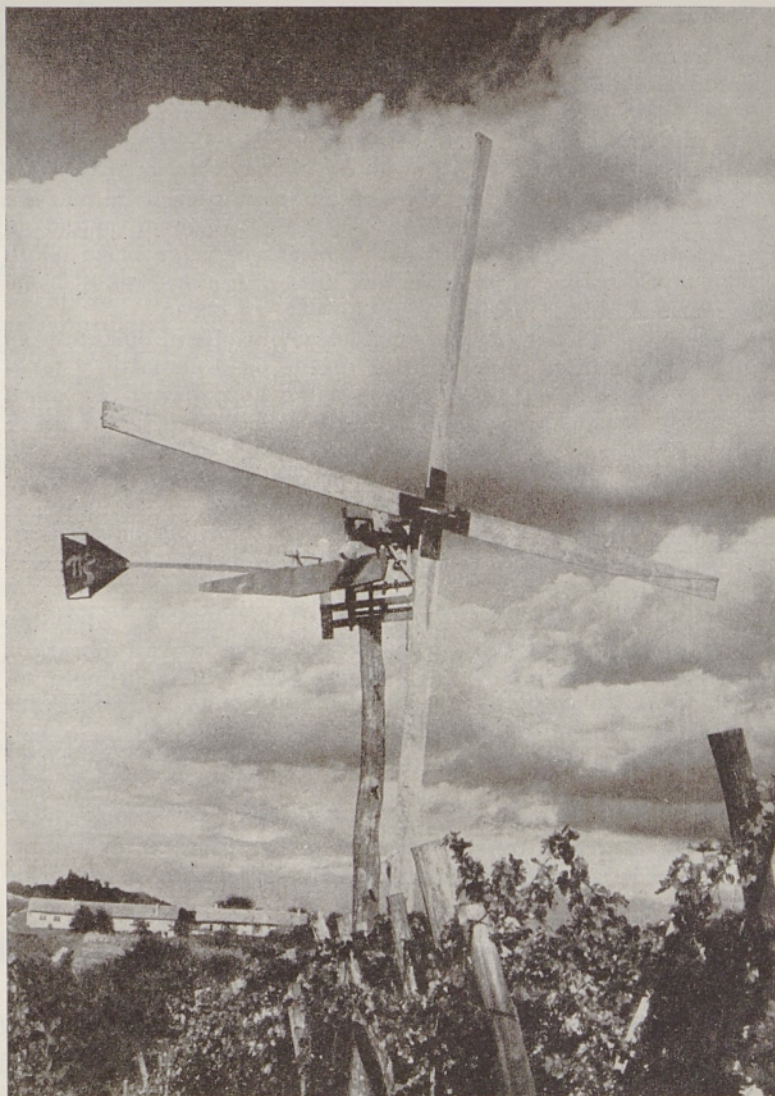
Dolgo je tuhtal, potem je sedel in pisal v Jugoslavijo hčerki Matildi. Odkrito ji je razodel svojo stisko.

Cez dober teden je prejel odgovor. Hčerka ga je povabila, da čimprej pride k njej.

Njegovi otroci iz prvega zakona so si življenje v Jugoslaviji kar lepo uredili. Sinova sta imela dobre službe, hčerka pa je bila omožena in je z možem vodila lepo urejeno restavracijo v Slavonskem Brodu.

Na konzulatu je uredil vse potrebno. Vožnjo v domovino je imel brezplačno. Vedel je, da bo pri hčerki lepo sprejet, vendar je težko odhajal od prijateljev in družine. Krepko so si segli v roke s starimi kameradi. Na kupe pozdravov in sporočil je moral odnesti v rodno deželo. Domači pa so mu slovo olajšali. Ne sinova, ne žena ga niso povabili, naj ostane. Niti drobne solze ni nihče potočil ob slovesu.

Ni odhajal sam, bilo je še več Slovencev, ki so jih odpustili z dela in so se vračali v Jugoslavijo.

V prleških goricah, kjer klopotci pojo, zori naša najboljša vinska kapljica. Ob letošnji bratvi pa je bila pesem klopotcev bolj žalostna kakor vesela, ker so vremenske katastrofe letos štajersko trto hudo prizadele

Tako se je Jože končno srečno pripeljal v Ljubljano. Potoval je skozi Trbovlje, kjer je pred desetletji postal rudar in srečal svojo prvo in nato tudi drugo ženo. Zdaj je imel tam le še malo znancev in prijateljev, saj so ti večjidel pomrli, nekateri pa so se izselili v Ameriko. Kakor mnogi, sta bila že mrtva tudi sestra in svak.

Kaj bi torej obujal spomine. Zato je vožnjo kar nadaljeval. Skoz Zagreb se je pripeljal v Slavonski Brod. Nič se ni napovedal, zato ga na postaji ni nihče čakal. Pa kaj za to, saj je vedel, da bo prijazno sprejet.

Samo pet minut je imel do gostilne ob Savi, kjer sta gospodarila hčerka Matilda in njen mož. Noge so ga kar same povedle

v pravo smer, kakor da bi že prej poznal pot. Hčerka mu je prihitela nasproti in ga objela ter zaihtela: »Ljubi ata, kako si se postaral.«

Odvedla ga je v kuhinjo in mu postregla. Kmalu potem se je spoznal tudi z zetom. Oba sta bila ljubezniva in spoznal je, da ta ljubeznivost ni narejena, ni samo navidezna in po dolgem času mu je postalo pri srcu spet toplo. Začutil je, da je doma med svojimi, med domačimi.

Tako je nekdANJI rudar Jože Pečnik spet našel na stara leta svoj dom in košček sreče. Kmalu se je vživel v novo okolje. Hčerki in zetu je malo pomagal streči v gostilni. Dobil je nove

znance in prijatelje. Skupaj so moževali in obujali spomine na pretekla leta, ki so jih pregarali ta tu, oni tam. Sprva je imel težave zaradi penzije, ker Jugoslavija še ni imela konvencije s Francijo. Pozneje pa se je tudi to uredilo, ko so mu priznali za penzijo njegovo delovno dobo v Trbovljah in Nemčiji.

Nad deset srečnih let je preživel pri hčerki v njenem prijetnem domu ob Savi, ko se je za vselej zaprla knjiga njegovega življenja in zaključila njegova zgodba.

(To je odlomek iz novele, ki jo je pod naslovom »Zgodba rudarja Jožeta« napisal Ivan Gradišnik, upokojeni rudar iz Sains en Gohelle, P. d. C. v Franciji. Ker zaradi pomanjkanja prostora teksta v celoti ne moremo objaviti, objavljamo gornji odlomek.)

Zamejski, Johannesburg

Doma

Po dolgem času zopet stopam v hrib in vračam se v objem domače hiše. Kam misel tone? Stopam više, više in v žilah čutim mladih dni utrip.

Čez grapo kot nekdaj šume gozdovi in lehe razmetane po bregeh raztrgane leže kot v prejšnjih dneh, pa trt nasadi med bregovi.

Tako je vse kakor nekdanje dni: pod skednjem še sameva hruška stara in v izbi bela miza, peč, omara — le tebe, tebe — dragi brat več ni.

Zamejski, Johannesburg

Spomin

Na polju z materjo nekoč sva bila. Čez njive zadonel je daljni zvon in mati trudne je roke sklenila, zazrla se je nekam v dalj čez loke, nato zakrila je obraz z dlanmi in je molila.

A jaz, ves majhen še, sem v njo strmel: Pod prsti se je solza zaiskrila, neslišno v prst razbeljeno kanila, kot biser, ki je s soncem odblestel.

Umaknil sem se plah: nato sem skril se pod veliki bučni list in v meni vstajal je tajinstven strah.

Ko nanjo spet pogledal sem čez čas, že za motiko težko je držala, prežgano grudo kakor prej kopala, da zrasel kruh bi za sedmero nas.

Joj, kje je danes bučni list? Kje žuljave in raskave dlani so, da bi s poljubom svojim jih zmehčal? Oblak le preko polja v dalj hiti, za mejo v šibju veter podrhteva; tja v senco legel bom in bom zaspal.

Jack Tomšič, Cleveland

Igralec Tone Epih

Tone tukaj, Tone tam, Tone v družbi, Tone sam, Tone poje, Tone joka, Tone vriska, Tone stoka.

Tone svira, pleše, skače, pere srajco, šiva hlače, se jezi in posmehuje, kakor vloga narekuje.

Dela, kaže čarovnije, to, seve, resnico skrije, samo, da prizor razvije svoje »tajne« umetniže.

Igral je mnogo, mnogo vlog, po odrih narodnih okrog, navedel rad bi tukaj vse, toda kako, preveč jih je...

Jack Tomšič, Cleveland

Brezposelni

Pred pisarnami krdela delavcev slone, stoje, povprašujemo za dela, a povsod nas odslove.

Mrzla burja, težke misli gredo z nami od vrat do vrat, blede so obrazi, kisli, zraven se oglašja glad.

Na križiščih in ob poteh se v gruče zbiramo ter modrujemo o zmotah in vesti požiramo.

Eden godrnja čez srečo, drugi se na vse jezi, tretji s kletvico grozečo ves pogovor zasoli.

Eden pravi, da moliti treba je za boljše dni; drugi meni, da razbiti treba je tak red, ljudi.

Raznih misli so nasveti, ki med nami se glase, tu in tam se nam posveti, kaj in kje narobe je.

Nič ne bomo prej dobili, ker se nič nas ne boje, če ne bomo se združili v močne vrste delavske.

V hotelu In the Hotel En el hotel

Jože: Ali imate prosto kako sobo z eno posteljo?
Vratar: Koliko časa nameravate ostati?
Jože: Eno ali dve noči.
Vratar: Trenutek, da pogledam. V tretjem nadstropju imam sobo z eno posteljo, toda z oknom na dvorišče; imam pa lepo sobo z dvema posteljama v prvem nadstropju, ki ima okno na ulico.
Jože: Ta soba je gotovo tudi dražja. Soba na dvoriščno stran je verjetno bolj mirna. Mislim, da mi bo kar ustrezala. Koliko pa stane?
Vratar: 1000 dinarjev za noč.
Jože: Ali ima tudi kopalnico?
Vratar: Kopalnica je na koncu hodnika nasproti stranišča. Imate pa tudi v sobi umivalnik s toplo in mrzlo vodo.
Jože: Ali lahko jem v hotelu?
Vratar: Seveda. Spodaj v pritličju je restavracija. Zajtrk vam lahko serviramo tudi v sobi, če želite.
Jože: Kdaj pa poravnam račun?
Vratar: Za račun se ne mudi. Poravnate ga, preden odidete.
Prepričan sem, da boste zadovoljni. Sluga lahko gre z vami, da vam pomaga nositi prtljago.
Jože: Can you let me have a single room?
Desk clerc: How long do you intend to stay?
Jože: For one or two nights.
Desk clerc: A moment, let me see. I have a single room on the third floor, but with the window facing the courtyard; but I have a nice double room with the window facing the street on the first floor.
Jože: This room is certainly more expensive, too. The room facing the courtyard is probably quieter. I think it will be the right thing for me. How much is it?
Desk clerc: 1000 dinars a night.
Jože: Does it have a bathroom?
Desk clerc: The bathroom is at the end of the corridor across the lavatory. In the room there is also a wash-basin with warm and cold water.
Jože: Can I eat at the hotel?
Desk clerc: Of course. The restaurant is downstairs on the groundfloor. Breakfast can be served in your room, if you wish.
Jože: When do I have pay the bill?
Desk clerc: There is no hurry for the bill. You can pay it before you leave. I am sure you will be satisfied. The boy can go with you to help you carry the baggage.
Jože: ¿Tienen ustedes libre una habitación de una cama?
Portero: ¿Por quanto tiempo desea usted la habitación?
Jože: Por una o dos noches.
Portero: Un momento, voy a verlo. En el tercer piso tengo una habitación de una cama, pero su ventana da al patio; sin embargo, en el primo piso, hay otra habitación hermosa de dos camas cuya ventana está situada hacia la calle.
Jože: Esta habitación además será más cara. La habitación que da al patio es seguramente más tranquila. Creo, que será la más adecuada para para mí. ¿Y cuánto cuesta?
Portero: 1000 dinares por una noche.
Jože: ¿Tiene también cuarto de baño?
Portero: El cuarto de baño está al final del corredor, enfrente del retrete; pero, en la habitación hay un lavabo con agua caliente y fría.
Jože: ¿Puedo comer en el hotel?
Portero: ¡Claro! En la planta baja se encuentra el restaurante. El desayuno podrían servirle en su habitación, si así lo desearía.
Jože: ¿Cuando tengo que saldar la cuenta?
Portero: Lo de la cuenta no tiene prisa. Usted podrá saldarla antes de partir. Estoy convencido que estará satisfecho. El mozo puede acompañarle para ayudarle a traer el equipaje.

Sklanjatev kazalnega zaimka Inflection of the Demonstrative Pronoun Declinación del pronombre demostrativo

Moški spol	Ženski spol	Srednji spol
Ednina	Ednina	Ednina
ta hotel	ta soba	to nadstropje
tega hotela	tê sobe	tega nadstropja
temu hotelu	tej sobi	temu nadstropju
ta hotel	to sobo	to nadstropje
pri tem hotelu	pri tej sobi	pri tem nadstropju
s tem hotelom	s to sobo	s tem nadstropjem
Množina	Množina	Množina
ti hoteli	te sobe	ta nadstropja
teh hotelov	teh sob	teh nadstropij
tem hotelom	tem sobam	tem nadstropjem
te hotele	te sobe	ta nadstropja
pri teh hotelih	pri teh sobah	pri teh nadstropjih
s temi hoteli	s temi sobami	s temi nadstropji

ROJAKOM PO SVETU!

TRGOVSKO PODJETJE
EXPORT - IMPORT

JOŽEF VIPAVC

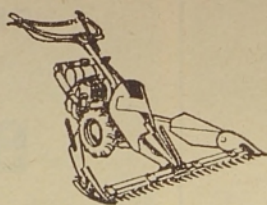
7 STUTTGART-O.,
STÖCKACHSTRASSE 20
NEMČIJA (W.-GERMANY)

Vsem rojakom nudi priložnost, da na zelo enostaven in ugoden način omogočijo svojcem in prijateljem v domovini in širom po svetu nabavo vseh vrst tehničnih potrebščin in strojev svetovno znanih in uglednih tvrdk po izredno ugodnih in konkurenčnih cenah, katere so znatno nižje od domačih:

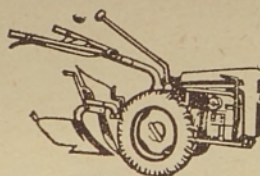
Pralni stroji in hladilniki raznih znamk — radioaparati — televizorji in magnetofoni — električni šivalni in pletilni stroji SINGER — foto- in kinokamere — lesnoobdelovalni stroji — motorne žage Stihl-Contra — betonski mešalci — ter razne druge gradbene in industrijske naprave — kmetijski stroji znamke IRUS — ročne motorne kosilnice — traktorji z vsemi potrebnimi priključki in motorne škropilnice itd.

Izkoristite ugodno priložnost in zahtevajte naše ponudbe! Odgovarjamo takoj v slovenščini. — Pošiljke odpremljamo zelo hitro in na zaželeno naslove.

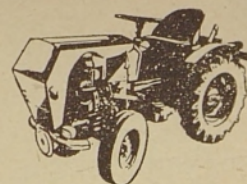
Kmetijski stroji svetovno priznane znamke IRUS

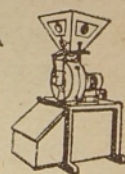
kosilnica
model ER
7 KS
450 USA \$

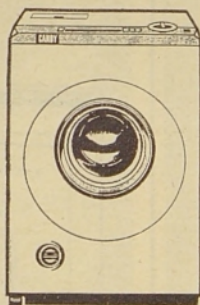
enoosni traktor
U 1200 Universal
Diesel 8 KS
970 \$

traktor
Diesel A 12
10 KS
1316 \$

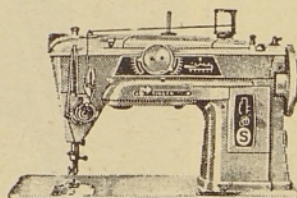

kmečki mlin
z zmogljivostjo 50 kg
moke na uro
330 \$

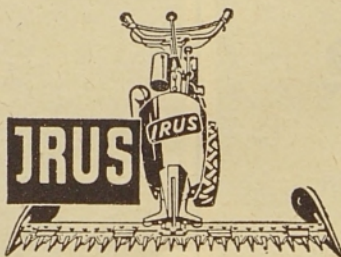
Pralni stroj
polnoavtomatski
italijanski Candi
Superavtomatic 5,
franko jugosl. meja
170 \$

Pralni stroj
Bosch V 4 PT 345 \$

Singer

Zig-zag Tip 337 94 \$
Polavtomat Tip 338 120 \$
Polnoavtomat
tip 611 175 \$
Polnoavtomat
Tip 631 180 \$

Univerzalni enoosni ročni traktor
U 300 z bencinskim motorjem 7 KS

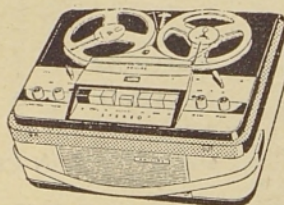
Izvozna cena s priključkom za
košnjo in plug 647 \$

Stereo-magnetofon

Philips RK 66 150 \$
z vsem priborom 179 \$

Magnetofon

Philips RK 25 70 \$
z vsem priborom 85 \$

Philips televizor

Leonardo Vitrine 185 \$

Philips televizor

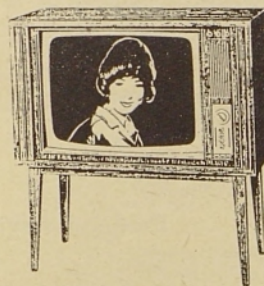
Tizian AS 140 \$

Hladilnik

Bosch 130 litrov 78 \$

Hladilnik

Bosch 180 litrov 115 \$

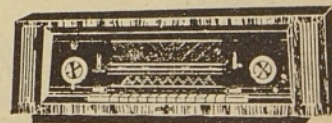

Philips radioaparat

Phileta 45 \$

Philips radioaparat

Saturn Stereo 99 \$

Tel. 43 69 41

JOSEF VIPAVC

7 Stuttgart-O.
Stöckachstraße 20

W.-Germany

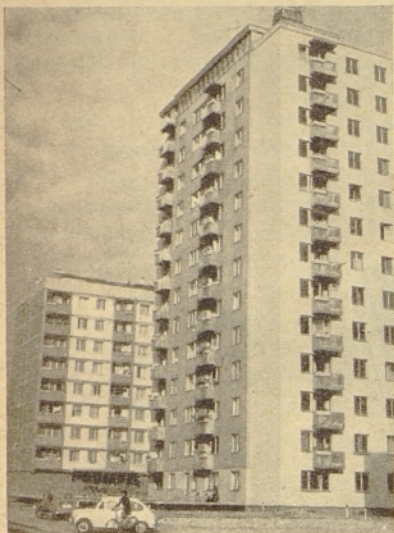
Europa

VSE VRSTE
NAJSODOBNEJŠIH KOMFORTNIH STANOVANJ
GARAŽE
PARCELE ZA GRADNJO
VSE TO VAM NUDI
PO
KONKURENČNIH CENAH

»SG STANDARD«
LJUBLJANA
CELOVŠKA C. 87
JUGOSLAVIJA

PIŠITE NAM
NA VASO ŽELJO
VAM POŠLJEMO
PROSPEKTE IN CENIK

Želite podariti vašim sorodnikom
v Jugoslaviji

PRALNI STROJ

Potem samo

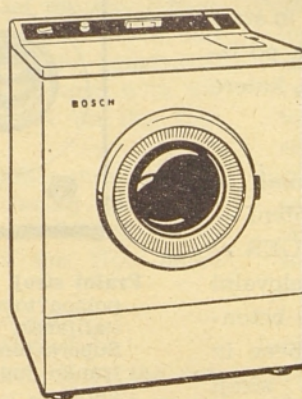
BOSCH

Devizno plačilo za Deutsche Bank A. G. —
Filiale Stuttgart

v korist firme

ROBERT BOSCH GmbH, STUTTGART

Cene in ponudbe izvolite zahtevati pri:

AVTOTEHNA

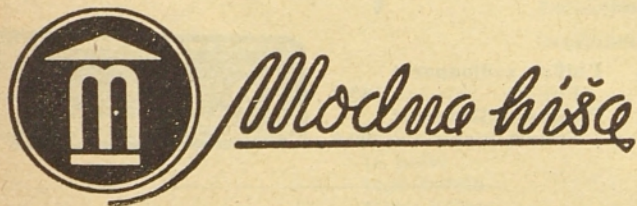
Ljubljana
Titova 25

Zagreb
Petrinjska 51

Beograd
Galsworthyeva 23

Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje

Prodajni servis

LJUBLJANA-MARIBOR

Pri plačilu v devizah
uživajte popust

Hmelj, zlati cvet Savinjske doline

Motiv iz Sempetra v Savinjski dolini, ki je bil še pred nekaj leti precej neznan, dokler niso pri kopanju gramoza slučajno naleteli na izredno zanimive najdbe iz davnine — umetniško izdelane grobnice bogatašev nekdanje Celeje — Celja, ki so bili pokopani v prvih stoletjih našega štetja. Izkopavanja je vodila Slovenska akademija znanosti od leta 1952 dalje. Strokovnjaki so ugotovili, da je grobnice in spomenike ob neki povodnji Savinja izpodkopala, prevrnila in zasula s peskom, kjer so več kot poldrugo tisočletje ležale skrite. Sedaj stoje spet tako popolno ohranjene, da takšnih nima niti starodavni Rim. Zaradi teh umetnin iz davnih časov je Sempeter v Savinjski dolini danes znan po vsej Evropi in tudi v Ameriki

Foto: Joco Žnidaršič

